

ธรรม
เฝ้า
หลวงปู่เหรียญ

พระสุธรรมคณาจารย์ (หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ)

ธรรมโอวาทหลวงปู่เหรียญ

พระสุธรรมคณาจารย์
หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ

ชมรมกัลยาณธรรม

หนังสือดีลำดับที่ ๓๕๓

ธรรมโอวาทหลวงปู่เหรียญ

พระสุธรรมคณาจารย์
หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ตุลาคม ๒๕๕๙

จำนวนพิมพ์ : ๖,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์เป็นธรรมทานโดย : ชมรมกัลยาณธรรม
๑๐๐ ถนนประโคนชัย ตำบลปากน้ำ
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๒๗๐
โทรศัพท์ ๐-๒๗๐๒-๗๓๕๓

รูปเล่ม : ศิริส วัชรสุขจิตกร

แยกสีและจัดพิมพ์ : แคนนา กราฟฟิค โทร ๐๘๖-๓๑๔-๓๖๕๑

สัพพทานัง ธัมมทานัง ชินาติ

การให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง

www.kanlayanatam.com

Facebook : Kanlayanatam

จัดพิมพ์เพื่อแจกเป็นธรรมทาน
ในงานทอดกฐินสามัคคีประจำปี ๒๕๕๙
ณ วัดป่าพิชัยพัฒนมงคล (คลองหก)

คำนำ

ขออนุโมทนากับ คุณหมอชัยวัฒน์ พิสุทธิไพศาล ที่ได้มีศรัทธาพิมพ์หนังสือธรรมเทศนาขององค์หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ ซึ่งท่านได้แสดงธรรมไว้ตามวาระโอกาสต่างๆ ที่ วัดอรัญญบรรพต เมื่อท่านแสดงธรรม ลูกศิษย์ได้ขออนุญาตบันทึกเสียงไว้ในม้วนเทป ในกาลต่อมาได้นำมาลงแผ่นซีดีไว้ทั้งหมด ๓๙ แผ่น คุณหมอชัยวัฒน์ พิสุทธิไพศาล ได้มาพบข้าพเจ้า (พระครูสุทธิญาณโสภณ) ที่ วัดป่าพิชัยวัฒนมงคล (คลอง ๖) ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งอาตมาได้รับมอบหมายจากหลวงพ่ออินทร์ถวาย สนฺตฺสโร วัดป่านาคำน้อย อำเภอนาขึง จังหวัดอุดรธานี ให้ทำหน้าที่กำกับดูแลการก่อสร้าง วัดป่าพิชัยวัฒนมงคล (คลอง ๖) ขององค์หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ คุณหมอชัยวัฒน์ พิสุทธิไพศาล ได้มีความดำริที่เป็นกุศลอยากจะพิมพ์หนังสือธรรมเทศนาของ หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ แจกเป็นธรรมทานในงานทอดกฐินสามัคคีประจำปี ๒๕๕๕ ของวัดป่าพิชัยวัฒนมงคล (คลอง ๖) ได้ขอให้ข้าพเจ้าช่วยหากัณฑ์เทศน์ขององค์หลวงปู่ให้ด้วย ข้าพเจ้าได้พิจารณาคัดเลือกธรรมเทศนาขององค์หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ กัณฑ์ไหนๆ ก็ดีทั้งนั้น ฟังง่าย เข้าใจง่าย ได้ดำเนินการถอดแล้วพิมพ์เป็นจำนวน ๓ กัณฑ์

ในวาระโอกาสนี้อาตมาภาพขออนุโมทนาในกุศลเจตนาของ
คุณหมอชัยวัฒน์ พิสุทธิไพศาล และครอบครัว ที่มีจิตศรัทธาพิมพ์
หนังสือธรรมเทศนาขององค์หลวงปู่ เพื่อแจกเป็นธรรมทาน ขอบุญ
กุศลทั้งปวง ที่คุณหมอได้กระทำบำเพ็ญ จงดลบันดาลคุ้มครองให้
คุณหมอและครอบครัว จงมีแต่ความสุขความเจริญยิ่งๆ ขึ้นไป ท้ายนี้
ขอยกเอาพุทธสุภาสิตมาเป็นเครื่องส่งเสริมจิตใจให้เบิกบานยิ่งๆ ขึ้นไป

สพพทาน์ ธรรมทาน์ ชินาติ การให้ธรรมเป็นทาน ชนะการให้
ทั้งปวง ขออนุโมทนา

พระครูสุทธิญาณโสภณ
ประธานสงฆ์วัดป่าพิชัยพัฒนมงคล

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
จิตเป็นของฝึกยาก	๗
อนุப்புพิกถา	๑๖
เพียรสอดส่องมอญ้อน	๒๗
ประวัติพระสุธรรมคณาจารย์ (หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ)	๔๔

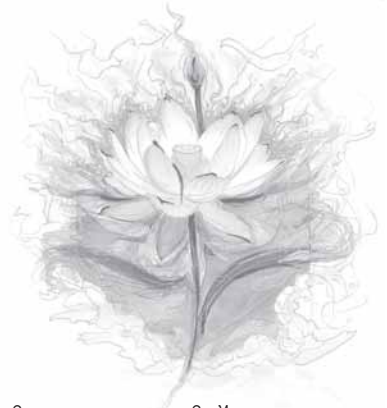

จิตเป็นของฝึกยาก

พระธรรมเทศนา พระสุธรรมคณาจารย์ (หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ)

วัดอรัญญบรรพต อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย

แสดงเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๓๑

ตอนนี้ไปฟังพากันตั้งใจ ล้ำรวมใจของตนให้ดี อย่าปล่อยให้ใจไปทางอื่น เพราะใจนี้เป็นการรักษาได้ยากเหลือเกิน ขอให้พากันพากเพียรพยายามรักษาใจดวงนี้ให้มันได้ การปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนานี้ ความหมายมุ่งหมายก็เพื่อรักษาใจดวงนี้แหละ ให้มันตั้งมั่นอยู่ในบุญในกุศล อย่าให้มันไปตั้งมั่นอยู่ในบาปอกุศล เพราะว่าบุญกุศลกับบาปกรรมนี่ เป็นคู่ศัตรูกันมาตั้งแต่ไหนแต่ไรเลยที่เดียว ถ้าหากว่าตนเองไม่ฝึกตัวเองให้ตั้งมั่นอยู่ในบุญในกุศลแล้ว บาปอกุศลมันก็จะม้อ่านาจเหนือจิตใจนี้ มันเป็นคู่แข่งกันมาแต่ไหนแต่ไร **แต่ว่ามีใจเป็นประมุขประธานของบุญและบาป สุดแล้วแต่ใจน้อมไปทางไหน** เมื่อใจน้อมไปทางบาป บาปมันก็มีกำลังขึ้นในใจ ถ้าใจน้อมไปทางบุญกุศล กุศลก็มีกำลังขึ้นในใจ ก็มันเป็นอย่างนั้น จิตของปุถุชนผู้ยังไม่ได้บรรลู่ถึงโลกุตตรธรรมเนี่ย

รวมความแล้ว เรียกว่ามันมีทั้งบุญทั้งบาปติดตามมาตั้งแต่อกเนกชาติโน้น เหตุฉะนั้นแหละ การเกิดมามีขั้น ๕ อันนี้มันจึงไม่เที่ยงไม่ยั่งยืนได้ เนื่องจากว่าคนเรานั้นทำทั้งบุญทั้งบาปพร้อมกันมา บางคนก็ทำบุญมากกว่าบาป บางคนก็ทำบาปมากกว่าบุญ ผู้ใดทำบาปมากกว่าบุญ บาปนั้นมันก็มีมาตกแต่งอวัยวะร่างกายนี้ให้ไม่สมบูรณ์ ก็ต้องวิบัติ ต้องทนทุกข์ทรมาน ไครละ ทนทุกข์ทรมานก็จิตดวงนี้แหละเป็นผู้ทนทุกข์ทรมาน อันว่าร่างกายนี้มันไม่ว่าอะไร

ถึงมันจะวิบัติแปรปรวนไป มันก็แปรไปตามเรื่องของมัน แต่มันไม่
 รับรู้ความแปรปรวนของตัวเอง จิตต่างหากเป็นผู้รับรู้ เนี่ยจึงเป็น
 ปัญหาที่ควรคิด การเกิดมามีชีวิตชีวาในโลกอันเนี้ย เมื่อหากว่าคิด
 ไม่ถึงต้นตอของมันแล้ว มันก็ไม่รู้จักทางแก้ไขเรื่องมันนะ ถ้าเราคิด
 เข้าไปแล้ว ให้ไปถึงต้นตอมันจริงจัง มันก็รู้จักทางแก้ไขแล้วนะ บัดนี้
 นะ โดยน้อมเอาคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นบรรทัดฐาน ไอ้การที่
 จิตมันจะตกไปในทางอกุศล นั้นก็เพราะว่าไม่ได้ฝึกให้มันสงบ นี่ข้อ
 สำคัญ เมื่อมันไม่สงบแล้วมันก็ไม่มีการขัดแย้ง จิตนี่นะอ่อนแอ เมื่อ
 มันอ่อนแอแล้ว อะไรกระทบเข้ามาหน่อยหนึ่ง มันก็หวั่นไหวไปตาม
 เป็นอย่างนั้น เอ้า เรื่องดีมาถึงเข้าก็ยินดีไปตามเรื่อง ชั่วมาถึงเข้าก็
 ยินร้ายไปตาม โกรธไปตาม แสดงความไม่พอใจขึ้นมาทันที อันนี้
 จิตใจที่ไม่มีกำลังเข้มแข็งอยู่ด้วยกุศล มันยอมอ่อนไหวไปตาม
 อารมณ์อันชั่วร้าย อ่อนไหวไปตามอำนาจของกิเลส

ดังนั้นแหละ ด้วยเหตุผลแล้วเราจึงควรฝึกจิตใจอันนี้ให้สงบ
 ตามหลักวิชาธรรมะในศาสนานี้ การที่จิตจะมีกำลังเข้มแข็งก็เพราะ
 ทำให้มันสงบลง ถ้าปล่อยให้มันคิดอะไรต่ออะไรเรื่อยเปื่อยไปมันได้
 ความเสียใจบ้าง ดีใจบ้าง มันก็อ่อนแอเลย ตั้งมันอยู่ไม่ได้ เป็น
 อย่างนั้น ดังนั้นพอมีอะไรกระทบกระทั่งเข้ามา มันจึงตื่นเต้นหวั่นไหว
 ไป ตามหาความสงบสุขไม่ได้เลย

เอ้า ทำอย่างไรเล่า มันจึงจะสงบได้ อันนี้เป็นปัญหาที่เราจะ
 ต้องคิด ถ้าไม่คิดก่อน มันก็ไม่เห็นลู่ทางให้เข้าใจ เพราะว่าจิตที่มัน
 ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย มันมีหลายเรื่องที่ทำให้จิตฟุ้งซ่านนั้นนะ บางทีมันผิต
 หวังในสิ่งที่ตนต้องการปรารถนาอย่างใดอย่างหนึ่ง เอ้า มันก็วิตก
 วิจารณ์อยู่นั้นแหละ คับแค้นแน่นใจอย่างนี้ละ วิธีแก้มันก็พิจารณา
 ลงไปว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นของไม่เที่ยง เมื่อมันไม่เที่ยงแล้ว ทำ
 อะไรจะให้มันได้สมหวังทั้งหมด มันจะได้มาแต่ที่ไหน อย่างนี้แหละ

ครั้งถ้าหากว่ามันเที่ยงแล้ว มันก็จะไม่ผิดหวัง เกิดมาในโลกอันนี้ นะ มีอะไรได้มา มันก็ไม่เสื่อมไม่เสียไป มันก็เป็นอันว่าสมหวัง อัตภาพร่างกายมันก็อยู่ยั่งยืนนานตลอดกาลไป ถ้าอย่างนี้มันก็ได้ชื่อว่าเป็น นิพพานในมนุษย์นี่แหละ

อันนี้พระศาสดาทรงตรัสว่าพระนิพพานไม่ได้อยู่ในมนุษย์นี่ นั่นแหละ สวรรค์ก็ไม่มี พรหมโลกโน้นก็ไม่มี พระนิพพานนะ ดินฟ้าอากาศ พระอาทิตย์ พระจันทร์ ก็ไม่ใช่ทั้งนั้นเลย นั่นแหละ ให้ฟังพากัน สันนิษฐานดูให้ดี เพราะว่าที่ไหนมีเกิดขึ้นแล้วมีดับไป อยู่อย่างนั้น ไม่ใช่พระนิพพานทั้งหมดเลย นิพพาน แปลว่า ดับดับอะไร ดับทุกข์ ทุกข์ทางใจ ที่นี้ในเมื่อจิตนี้ไปอาศัยอยู่ในที่ไหน สถานที่นั้นยังหวั่นไหวไปมาอยู่อย่างนี้ เนี่ย มันก็เป็นทุกข์แหละ เหมือนอย่างจิตมาอาศัยอยู่ในอัตภาพร่างกายอันนี้ ในปัจจุบันเนี่ย ลองสังเกตดูซิ มันเป็นทุกข์ไหมนั่นแหละ คนที่ไม่ช่างสังเกตมันก็จะไม่รู้ ไม่รู้ว่าตนเป็นทุกข์เดือดร้อนอะไร หรือว่าเป็นทุกข์เดือดร้อนก็ตื่นรนไปเฉยๆ แหละ ไม่ได้คิดเลยว่าเราเป็นทุกข์เพราะอะไร ไม่ได้ทบทวนมาเลย ไม่ได้ทวนกระแสจิตเข้ามาในปัจจุบันนี้ เป็นทุกข์ก็ทุกข์ทนทรมานไปอย่างนั้นแหละ ไม่รู้จักทางออกจากทุกข์ คนไม่ทวนกระแสจิตเข้ามามันเป็นอย่างนั้น

เพราะฉะนั้น การทำให้สงบระงับ เป็นสมาธิภาวนานี้ มันก็ได้แก่การทวนกระแสจิตเข้ามาในปัจจุบันเนี่ย ไม่ปล่อยให้จิตคิดขานออกไปข้างนอกโดยส่วนเดียว นั่นแหละ มันจึงจะสงบลงได้ แล้วก็จึงจะรู้ความจริงของชีวิตได้ ว่าความจริงของชีวิตเนี่ย หมายถึงดวงจิตนี้มาอาศัยอยู่ในของไม่เที่ยง ก็อัตภาพร่างกายอันนี้แหละมันไม่เที่ยง จะไม่ให้มันเป็นทุกข์อย่างไรเล่า นี่แล้ว เมื่อร่างกายนี้ไม่เที่ยงแล้ว สิ่งที่แวดล้อมอยู่ในร่างกายอันนี้มันก็ไม่เที่ยงเหมือนกัน ลองสังเกตดูให้ดี เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ทำไมละ จึงมาหมกมุ่นกันอยู่ จึงทำความ

พอใจอยู่กับโลกสันนิบาสนี้ๆ นี้ มันก็เนื่องมาแต่วิชาความไม่รู้ นั่นแหละ มันหุ้มห่อจิตใจทำให้เกิดความเข้าใจผิดไป นี้กว่าโลกอันนี้ น่าอาศัย เพราะว่าสิ่งล่อใจที่ให้เกิดความสุขความสบายชั่วคราวนี้ มันมีอยู่เหมือนกัน เมื่อมันไม่รู้สิ่งล่อหลอกจิตใจให้หลงให้ติดตังกล่าวมานี้ มันจึงได้หลงติดอยู่ในโลกอันนี้ๆ ทั้งที่รู้ว่ามันไม่เที่ยงอยู่ แต่หากว่า มันไม่ได้ทบทวนเข้ามาในปัจจุบันนี้ ไม่ได้พิจารณาดูมันจึงไม่เห็น ลู่ทางจึงไม่เหวี่ยงไม่หน่าย ผู้ใดที่จะเกิดความเบื่อหน่ายในสังขารนี้ได้ ก็เพราะว่ามันทวนกระแสจิตเข้ามาในปัจจุบันนี้ มาสงบนิ่งอยู่ในนี้ ที่นี้ร่างกายอันนี้มันแปรปรวน มันก็กระทบกระทั่งกับจิต ก็รู้บัดนี้ละ ก็รู้ว่า แหม มันทุกข์จริง อาศัยอยู่ในร่างกาย เพราะมันไม่เที่ยง มันกระทบกระทั่งกับจิตอยู่ที่นี่ แล้วร่างกายส่วนไหนมันวิบัติอย่างนี้ละ จิตนี้ก็ไปรับรู้หมดเลย เจ็บหลังปวดเอว เอ้า จิตนี้ก็รับรู้ว่าเจ็บหลังปวดเอว ปวดแข็งปวดขา จิตก็ไปตามรู้ว่ามันปวดแข็งปวดขา อย่างนี้แหละ ปวดท้องปวดไส้ก็ไปตามรู้ว่าปวดท้องปวดไส้ หมายความว่าเจ็บตรงไหน วิบัติตรงไหน จิตนี้ไปรับรู้เอาหมดเลย เพราะฉะนั้นมันจึงทนได้ยาก ทนลำบาก จึงได้กระวนกระวายจิตนี้

บัดนี้เมื่ออรรถภาพร่างกายนี้ยังปรากฏอยู่ตราบไต่เนาะ ความแปรปรวนของร่างกายก็มีอยู่ตราบนั้น เมื่อความแปรปรวนของร่างกาย มีอยู่อย่างตราบไต่ จิตนี้ก็ยอมได้รับรู้ แล้วก็ยอมหวั่นไหวไปตาม ความแปรปรวนของร่างกายอยู่อย่างนั้นแหละๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า ชาตปิ ทุกขา ชาตिकाเกิดเป็นทุกข์ ก็เพราะว่าอวัยวะร่างกายนี้ มันไม่เที่ยง มันถึงเป็นทุกข์ มันถึงแปรปรวน มันถึงทนได้ยาก ทนอยู่ไม่ได้ พระศาสดาทรงสอนให้ฝึกจิตใจนี้ให้สงบ ให้ตั้งมันลงไปด้วยดี แล้วให้ใช้ปัญญาสอนจิตใจให้รู้เท่าตามเป็นจริง นี้แหละ มันถึงจะเป็นทางออกจากทุกข์ได้ เพราะว่าทุกข์นี้มันเป็นผลแห่งกรรมดีกรรมชั่วที่ทำมาแต่ก่อน มันมาตกแต่งให้ ดั่งนั้นบุคคลจะไป

ละทุกข์อันนี้ มันละไม่ได้ ละได้แต่เหตุแห่งทุกข์เท่านั้นเอง

ดังนั้นเมื่อเห็นทุกข์แล้วก็ต้องแสวงหาเหตุของมัน เหตุมันมายังไง เมื่อเราสาวไป มันก็รู้ได้ เหตุของมันก็เพราะเหตุว่าจิตใจมันยึดมั่นถือมั่นอยู่ในบุญในบาปดังกล่าวนั้นแหละ เมื่อจิตใจมันสะสมทั้งบุญทั้งบาปมา บุญและบาปนั้นก็เป็เหตุเป็นปัจจัยพาดวงจิตอันนี้ไปเกิดในภพน้อยภพใหญ่ พาดวงจิตนี้ไปปฏิสนธิอยู่ในท้องของมารดาอาศัยธาตุของมารดาบิดาผสมผสานกันเข้า แล้วมีกรรมดีกรรมชั่วที่จิตใจทำนี่แหละ ไปตกแต่งอวัยวะน้อยใหญ่ทั้งหลายให้อยู่ในท้องของมารดาโน่น เมื่อกรรมดีตกแต่งให้ก็ยังชั่วหน่อย อวัยวะร่างกายนี้มันก็สมบูรณ์ทุกส่วน แล้วก็ไม่ค่อยมีโรคภัยเบียดเบียน ขึ้นชื่อว่าบุญตกแต่งให้แล้ว มันง่ายทุกอย่าง แม้นอนอยู่ในครรภ์ของมารดาก็ไม่เดือดร้อนเท่าไร มารดาก็มีสุขภาพอนามัยดี ธรรมดาว่าคนมีบุญนะเป็นอย่างนั้น ฉะนั้นเมื่อเวลาคลอดออกมาก็คล่องด้าย เหมือนอย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านนั้นแหละ พระองค์ประสูติพระมารดาก็ประทับยืนอย่างนั้นแหละ แล้วในตำรายังกล่าวว่ามีพวกเทวดาโน่นลงมารับ ทำวจตุโลกบาลทั้งสี่โน่นนะ มาคอยรองรับพระรูปพระกายของพระองค์ ไม่ให้ตกลงไปถึงพื้นดินนะ พอพ้นจากท้องออกมาอย่างนี้ เทวดาก็รับเอาทันทีเลย แล้วก็มือนำร้อนน้ำเย็นลงมาโสร่งสรองพระองค์ ทำให้พระวรกายนั้นสะอาดสะอาดดี พระมารดาก็ไม่ได้ลำบากอะไรเลย ทุกสิ่งทุกอย่างเรียกว่าเป็นไปอย่างเรียบร้อยนี่ละ อาศัยบุญญาภพของพระองค์ท่าน ที่ได้ทรงบำเพ็ญมาในอเนกชาติ มันมาตกแต่งให้

บัดนี้คนต่างๆ ไปก็เหมือนกันแหละ คนผู้มีบุญวาสนา ผู้ได้สั่งสมบุญกุศลมามาก ผู้ได้ให้ทาน ผู้ได้รักษาศีลมาให้บริสุทธิ์ ผู้ได้ฟังธรรม ผู้ได้ประพฤติตนอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้มีคุณงามความดีนั้นสูงกว่าตน หมู่นี้ละ ผู้ไม่เบียดเบียนใคร

ในชาติก่อนโน้น ไม่ทำใครให้เป็นทุกข์เดือดร้อนนา ทำมาหาเลี้ยงชีพ โดยทางทุจริต ไม่ไปทำลายล้างผลาญชีวิตของบุคคลอื่นและสัตว์อื่น มาเลี้ยงอัตภาพของตนเอง มีความอวดอวดรอบ เอื้อเพื่อเกื้อกูลแก่ เพื่อนมนุษย์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน อาณาภพแห่งบุญกุศล นั้นแหละ ตามมาปฏิสนธิในท้องของมารดา ก็สะดวกสบายคล้ายคลึง กับพระโพธิสัตว์นั้นแหละ แต่ว่าจะให้ยอดเยี่ยมเหมือนอย่างพระโพธิ- สัตว์นั้นไม่แล้ว เพราะว่าการสั่งสมบุญกุศลมันคนละชั้นกันนะ พระ โพธิสัตว์ท่านสร้างบุญกุศลอย่างอุกฤษฏ์มาก เช่นให้ทานอย่างนี้ คน ธรรมดาสามัญจะให้ทานลูกทานนี้ไม่ได้เลย นี่แต่พระโพธิสัตว์นั้น เมื่อ มีผู้มาขอลูกทาน พระองค์ก็สละให้เลย อย่างนี้แหละอวัยวะน้อยใหญ่ ทั้งหลาย นี่ ใครขอให้หมดเลย นี่ คนธรรมดาสามัญสละไม่ได้ถึง ขนาดนั้น ลูกก็ให้ทานได้ เมียก็ให้ทานได้ อย่างนี้ลองคิดดู จะไม่ ให้พระองค์เป็นผู้ประเสริฐอย่างไรเล่า คิดพระองค์ก็รักษาให้บริสุทธิ์ ไม่ยอมล่วงศีล แม้ว่าใครจะมาบังคับให้ทำลายศีล พระองค์จะไม่ ยอมเลย ใครจะฆ่าก็ฆ่าไป อันอย่างนี้พระองค์เจ้าได้ทรงบำเพ็ญมา แล้วในวิภูฏสงสารนี้ แล้วพระองค์ก็ไม่ได้เป็นนิมิจจาทิฏฐิไปตลอดชาติ บางชาติก็หลงอยู่ดอก แต่ว่าหลงไม่นาน เมื่อมีผู้มาชักจูงเข้าไปแล้ว ก็รู้ตัวได้ พอรู้ตัวได้แล้ว พระองค์ก็กลับประพฤติดีประพฤติชอบใน พระธรรมวินัย

อย่างในครั้งที่พระองค์บังเกิดขึ้นในศาสนาของพระพุทธเจ้า กัสสปะ นั้นชื่อ **ธัมมपाल** เกิดในตระกูลมิจจาทิฏฐิ มารดาบิดาเป็นผู้ นับถือศาสนาพราหมณ์นั้นแน่ พระองค์ก็เลยได้รับแนะนำส่งสอนไป ในลัทธิศาสนาพราหมณ์นั้น แต่ว่าบุญของพระองค์มีอยู่อย่างว่า แน่ๆ ก็ไปได้คนผู้นับถือพุทธศาสนาอย่างสูงส่งเป็นมิตรเป็นสหาย เรียกว่า **ขณิกการอุบาสก** ขณิกการอุบาสกคนนี้ได้ฟังธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า แล้วสำเร็จจนาคามีผล แต่ไม่ได้ออกบวช เพราะว่าเลี้ยงแม่ตาบอด

บังเอิญก็ไปได้ธัมมपालเป็นสหายบัดนี้ ฆฎิการอุบาสกก็พยายามชักชวนธัมมपालไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ก็ไม่ยอม ไปทีแรกไม่เชื่อ ก็ยังกล่าวจ้วงจาบไปอีกว่า สมณะศิระะโกลันจะมีดีอะไร ไปบิณฑบาตมาฉันแล้วก็นอนสบาย ไม่เห็นทำอะไร อย่างนี้แน่ะ แต่ฆฎิการอุบาสกนี้ก็ยังไม่ยอม พยายามอยู่อย่างนั้นแหละ วันหนึ่งไปอาบน้ำด้วยกัน อาบน้ำไปมา ฆฎิการจับผมเปียของธัมมपाल ชวนไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ผมเปียนี้เขาถือว่าเป็นของสูง ใครจะไปจับไม่ได้ แต่ธัมมपालคิด แหมฆฎิการ นี่ลงมาจับผมเปียเราแล้วอย่างนี้ การที่ท่านชักชวนเราไปเฝ้าพระพุทธเจ้านี้นับว่าสำคัญา เอาละ ถ้างั้นเราจะไปด้วย ตกลงไปด้วยกัน พอไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์แนะนำสั่งสอนเข้าไป เลยเกิดศรัทธาเลื่อมใส ออกบวชเลย เรียนธรรม เรียนวินัย ตั้งมั่นอยู่ในสิกขาบทวินัยน้อยใหญ่ ไม่ทำบาปตลอดชีวิตนั้นแหละในชาตินั้นนะ เป็นอันว่าพระองค์ได้บำเพ็ญเนกขัมมะบารมีให้แก่กล้า นั้นแหละจึงเป็นเหตุปัจจัยอันใหญ่หลวงทำให้พระองค์ได้อุบัติบังเกิดขึ้นมาในบุคคลนี้ แม้จะสมบูรณ์ด้วยโภคสมบัติลาภยศสรรเสริญมากมายเท่าใด พระองค์ก็ไม่หลงใหลติดอยู่ในกามสุขสมบัติอันนั้น ก็เพราะอานิสงส์แห่งเนกขัมมะบารมีนี้แหละ มากกระตุ้นพระทัยอยู่เสมอ อานิสงส์การออกบวช หมายความว่าอย่างนั้นแหละ จึงเป็นเหตุให้พระองค์ได้สละราชสมบัติออกบวชไป เพื่อแสวงหาทางตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณ แล้วจะได้ช่วยสัตว์โลกทั้งหลายให้พ้นทุกข์ตามไปด้วย เมื่อพระองค์ออกบวชแสวงหาทางตรัสรู้ไปก่อนที่พระองค์เจ้าจะได้ตรัสรู้

ก่อนที่พระองค์เจ้าจะตรัสรู้ พระองค์ก็เจริญอานาปานสติ ตั้งสติ กำหนดลมหายใจเข้า ลมหายใจออก แล้วก็สามารถบรรลุฌานที่หนึ่ง ฌานที่สอง ฌานที่สามไปโดยลำดับ จนตลอดถึงฌานที่สี่ แล้วก็เจริญวิปัสสนาต่อ โดยยกเอาขั้นนี้ขึ้นพิจารณาให้เห็นเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ตามสภาพความจริง เมื่อเห็นขั้นนี้เห็นว่าไม่ใช่ตัวตน

เราเขา เป็นของไม่เที่ยง ไม่ควรยึดควรถือ พระองค์ก็จะปล่อยวาง
 ชั้นนี้ทำนี้ลง จิตก็รวมลงไป บัดนี้ก็ได้ตรัสรู้ **บุพเพนิวาสานุสติญาณ**
 นั้นแหละในปฐมยาม เมื่อระลึกชาติหนหลังได้ ลึนสลัยในชาติ
 ความเกิดของพระองค์แล้ว ก็ทรงพิจารณา เจริญวิปัสสนาต่อไปอีก
 ถึงเที่ยงคืนก็ได้ตรัสรู้ **จตุปปตญาณ** ทรงพระปริชาหยังรู้ความเกิด
 ความตายของสัตว์ทั้งหลาย จะเป็นสุขเป็นทุกข์จะเกี่ยวเกิด เกี่ยว
 ตายในโลกนี้ ก็เพราะว่ามันทำกรรมดีกรรมชั่วใส่ตัวเอง แล้วไปยึด
 เอากรรมดีกรรมชั่วนั้นไว้ ไม่ยอมทำกรรมดีฝ่ายเดียวพุด่างๆ คือ
 บาปก็ยึดถือเอาไว้ บัดนี้ บุญบาปนี้แหละพาให้ท่องเที่ยว เกิด แก่
 เจ็บ ตาย ในสังสารอันนี้ผู้ใด พระองค์เจ้าพิจารณาเห็นว่า ผู้ใด
 เพียรละบาปให้หมดไปจากจิตสันดานแล้ว ตั้งใจบำเพ็ญแต่บุญกุศลไป
 บุญกุศลนั้นมันก็พลันเต็มได้เลย เพราะมันไม่มีบาปมาแย่ง นั้นแหละ
 พระองค์ก็เช่นเดียวกันแหละ พระองค์ก็เพียรละบาปไปจนหมดสิ้น
 แล้วทรงสั่งสมบุญกุศล จนว่าเต็มบริบูรณ์ จึงได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า
 ผู้ที่เป็นสาวกของพระองค์ สำเร็จตามพระองค์ได้ก็เพราะว่าท่านเหล่านั้น
 ก็ละบาปไปหมด ฟังธรรมจบลงแล้ว จึงมีผู้บรรลุมรรคผลธรรมวิเศษ
 ตามพระองค์ไปมากมาย

นี่สรุปใจความลงแล้วว่า บุคคลจะพ้นทุกข์ได้นั้น ก็เพราะมา
 พยายามภาวนา ทำจิตใจให้สงบ ทวนกระแสจิตเข้ามาในปัจจุบัน เห็น
 ตามว่าไม่ใช่เรา ไม่ใช่เขา ไม่ใช่ตัวตน อะไรเมื่อมันมาเห็นแจ้ง มัน
 ก็ตื่นตัว รู้ว่าตนนั้นมาหลงอาศัยอยู่ในของไม่เที่ยง มาอาศัยในสิ่งที่
 บังคับไม่ได้ ไม่เป็นไปตามใจหวัง เมื่อมันรู้ดังนี้ มันก็ปล่อยวาง
 นี้แหละ ไม่ยึด ไม่ถือ ไม่สำคัญว่าเป็นตัวเป็นตน ก็เป็นอันว่า **รู้จัก**
ต้นเหตุแห่งทุกข์ คืออุปาทานความยึดถือ เมื่อละความยึดถือนี้ได้
 ทุกข์ทางใจมันก็ดับไปหมดเลย เป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้นเมื่อทราบ
 ความจริงอย่างนี้แล้ว ฟังพากันตั้งใจ บำเพ็ญทางจิตใจนี้ให้เป็นไป
 ดังแสดงมา

อนุப்புพิกดา

พระธรรมเทศนา พระสุธรรมคณาจารย์ (หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ)

วัดอรัญญบรรพต อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย

แสดงเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๒๙

ตอนนี้ไปฟังตั้งใจฟังธรรม อย่าสนใจไปทางอื่น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์มีปรจิตตวิชาญาณ ทรงรู้วาระจิตของบุคคลอื่น พระองค์มีอาสยานุสยญาณ ทรงรู้อัชฌาัยหรือवासนาบารมีของบุคคล นัยว่าเมื่อพระองค์พิจารณาเห็นอุปนิสัยแห่งมรรคผลของบุคคล ผู้ที่มาฟังมานั่งอยู่เฉพาะพระพักตร์ของพระองค์แล้ว นั่นนะ นั่นแหละพระองค์จึงทรงแสดงอนุพุพิกธา แล้วก็ทรงแสดงให้คฤหัสถ์ฟัง ไม่ได้ทรงแสดงให้บรรพชิต นี่ก็ฟังเข้าใจความมุ่งหมายของอนุพุพิกธาเทศนา ที่พระพุทธรเจ้าทรงแสดงในครั้งนั้น ครั้งแรกก็ทรงแสดงแก่พระยสกุลบบุตรนั่นเอง เพราะว่าพระยสกุลบบุตรนี้ ท่านเป็นสุขุมาลชาติ เป็นลูกของมหาเศรษฐีในเมืองพาราณสี มีปราสาทอยู่ตั้งสามหลังในสามฤดู เหมือนๆ กับพระพุทธรเจ้า

ก็ด้วยอำนาจบุญวาสนาที่ท่านได้บำเพ็ญมาแต่อกชาติมันมาเต็มบริบูรณ์แล้ว จึงบันดาลให้ท่านไม่ยินดีในการเสวยกามสุขสมบัตินั้นเลย ท่านพิจารณาเห็นกามสุขสมบัตินั้นว่าเป็นของวุ่นวาย มีแต่เรื่องขัดข้อง มีแต่เรื่องวุ่นวาย ไม่เป็นไปเพื่อความสงบระงับ เมื่อมันเกิดความรู้สึกขึ้นในใจอย่างนี้แล้ว ในคืนวันหนึ่งก็จึงได้โอกาสหนีออกไปจากปราสาทเหล่านั้น ก็ด้วยอำนาจบุญวาสนาบารมีนั้นแหละ เดินบ่นไป ที่นี้วุ่นวายหนอ ที่นี้ขัดข้องหนอ เดินไปแล้วก็บ่นไป พอไปใกล้ที่ประทับของพระศาสดาซึ่งพระองค์ประทับอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันนั้นแหละ

เมื่อพระองค์ได้ทรงฟังเสียงของยสกุลบุตรบ่นมาอย่างนั้น พระองค์เจ้าทรงตรัสตอบว่า ดูกร ยสกุลบุตร ที่นี้ไม่วุ่นวาย ที่นี้ไม่ขัดข้อง ท่านจงมา แล้วจงนั่งลง เราจะแสดงธรรมให้ฟัง เมื่อยสกุลบุตร ได้ฟังอย่างนั้นแล้วก็ดีอกดีใจมาก ก็ถอดรองเท้า แล้วก็ถอดซอกที่สวมอยู่บนศีรษะออกไป แล้วก็นั่งกราบพระพุทธร่องค์ลงไปเรียบร้อย เมื่อนั้นพระองค์ก็ทรงแสดงอนุปพิกธา อนุปพิกธานั้น มีอยู่ ๕ ข้อ

๑. **ทานกถา** ว่าด้วยเรื่องการให้การบริจาคทาน
๒. **ศีลกถา** ว่าด้วยการรักษาศีลให้บริสุทธิ์
๓. **สังคกถา** ว่าด้วยสวรรค์ อันเป็นผลของการให้ทานและรักษาศีลให้บริสุทธิ์นั้น
๔. **กามาทีนวกถา** ว่าด้วยเรื่องของโทษกามคุณ จะเป็นกามคุณของมนุษย์ก็ตาม เป็นกามของเทพเจ้าเหล่าเทวดาใดๆ ก็ตาม ล้วนแต่มีโทษทั้งนั้นแหละ แล้วบัดนี้ก็แสดง
๕. **เนกขัมมมานิสังสังคกถา** ทรงแสดงอาณิสสแห่งการออกจากกามทั้งหลายดังกล่าวมานั้น

สุดท้ายก็ได้ทรงแสดง อริยสังฆธรรมทั้ง ๔ จบลง ยสกุลบุตร ก็ได้บรรลุโสดาปัตติผล เป็นอริยบุคคลในพระพุทธรศาสนา แล้วก็ได้ปฏิญาณตนถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกตลอดชีวิต

เมื่อปฏิญาณตนเสร็จแล้ว ก็ได้ขอวาทกับพระศาสดา พระองค์ก็ทรงเหยียดพระหัตถ์ออกไป ทรงตรัสว่า **เอหิภิกขุอุปสัมปทา** ท่านจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมวินัยเราตรัสไว้ดีแล้ว จงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อความสิ้นไปจากทุกข์โดยชอบเถิด พอพระองค์เจ้าตรัสเท่านั้นจบลงบริวาร ๘ อันเป็นทิพยก็เลื่อนลอยมา สวมเอายสกุลบุตรทันที ผมเผ้าหนวดเคราอะไร ปลิวไปหายไป บัดนี้ก็ได้ชื่อใหม่เพิ่มเติม

เข้าไปอีกว่า **พระยสกุลบุตร** เข้าไปแล้ว นี่วิสัยของท่านผู้มีบุญมาก เป็นอย่างนี้ ในการที่ได้เกิดร่วมพระพุทธเจ้า แล้วเมื่อได้ออกบวชอย่างนี้ ท่านไม่เอาบริหารอะไรติดตัวไปเลย เมื่อมีศรัทธาอยู่ในป่าก็ขอบวชอยู่ในป่า พระองค์ก็ทรงพระอนุญาติให้บวชเป็นภิกษุได้ ด้วยพระวาจาดังกล่าวแล้ว บริหารอันเป็นทิพย์ก็เลื่อนลอยมาสามเอาเลย ไม่ใช่แต่พระยสกุลบุตรเท่านั้น แม้พระสาวกองค์อื่นๆ ถ้างว่าพระคาสดาทรงตรัสเรียกว่า จงเป็นภิกษุมาเถิด เท่านั้นละ ก็เป็นอันว่า บริหาร ๘ อันเป็นทิพย์ก็เลื่อนลอยมาทันที

แต่ถ้าพระองค์พิจารณาดูว่า คนผู้ที่ตั้งแต่อดีตชาติไหนหลังไม่ได้ให้อัฐบริหารเป็นทานมา อันทานอย่างอื่นนั้นได้ให้อยู่ แต่ว่าไม่ได้ให้อัฐบริหารเป็นทาน อย่างนั้นะ ผลแห่งทานดังกล่าวนี้ก็จะไม่เกิดขึ้นแก่กุลบุตรผู้นี้ เมื่อพระองค์ทรงทราบอย่างนี้แล้ว ก็ทรงแนะนำให้ไปหาบริหาร ๘ เสียก่อน แล้วจึงมาขอบวชใหม่ เป็นอย่างนั้น แต่ถ้าหากว่าพระองค์ได้เหยียดพระหัตถ์ออก เรียกว่า เอหิภิกขุอุปสัมปทา แล้วเป็นอันว่าผู้นั้นมีบุญแท้ๆ ผู้นั้นได้ให้ทานอัฐบริหารมาแต่ชาติก่อน ผลแห่งทานนั้นก็มาปรากฏในปัจจุบันนั้น เช่นอย่างพระยสกุลบุตรดังกล่าวแล้ว พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงเรื่อง **ทาน** นั้น ก็คือว่าทรงแสดงถึงเรื่องความเป็นผู้ที่ไม่ให้เห็นแก่ตัว นี้หากว่าเป็นคนบุญหนักศักดิ์ใหญ่ ร่ำรวยด้วยทรัพย์สินเงินทองข้าวของอย่างนั้นแล้ว ก็อย่าไปเห็นแก่ความสุขส่วนตัว พึงเฉลี่ยความสุขส่วนตัวนั้นแก่คนยากคนจนคนแค่นับ้าง อย่างนี้จึงถือว่าเป็นความดีของผู้เป็นบัณฑิตนักปราชญ์ทั้งหลาย เป็นคุณธรรมของผู้เป็นบัณฑิต

แล้วพระองค์ก็ทรงแสดงว่า ธรรมดาผู้เป็นบัณฑิต ผู้มีปัญญา ผู้เปี่ยมไปด้วยเมตตากรุณาที่ย่อมไม่เบียดเบียนบุคคลอื่นและสัตว์อื่น ย่อมสำรวมกายวาจาของตนด้วยดี ไม่ให้ไปกระทบกระทั่งกับบุคคลอื่น และสัตว์อื่นอย่างนี้ เมื่อพระองค์เจ้าทรงแสดงมาถึงบทนี้ ก็แสดงว่า

เป็นผู้สำรวจในศีลนั่นเองแหละ ความมุ่งหมายผู้ฟังก็ย่อมรู้ได้ ก็ย่อมมีศรัทธามั่นในศีลลงไป พยายามรักษาเจตนาในใจของตนไว้เสมอว่า **ไม่ให้มีเจตนาคิดเบียดเบียนบุคคลอื่นและสัตว์อื่นเลย** เมื่อบุคคลได้มาบำเพ็ญทานการกุศล พร้อมด้วยการวิริยดิถีละเว้นจากบาปโทษมลทินต่างๆ ดังกล่าวมานั้นเช่นนี้แล้ว ก็ย่อมจะได้รับอานิสงส์ผลทั้งในปัจจุบันและเบื้องหน้า ในปัจจุบันนี้ก็เป็นผู้มากไปด้วยบริษัทบริวาร มิตร ญาติ สหาย ไม่มีใครแสดงตนเป็นศัตรูเลย เพราะว่า เป็นผู้ที่มีใจคอกว้างขวาง ไม่ตระหนี่ในสมบัติข้าวของที่ได้มา แบ่งปันส่วนให้คนยากคนจนไป เพราะฉะนั้นมันจึงไม่มีใครคิดอิจฉาเบียดเบียนเลย ก็ย่อมอยู่ด้วยความเป็นผู้ไม่มีเวรไม่มีภัย อันนี้เป็นอานิสงส์ในปัจจุบันซึ่งมองเห็นได้ชัดๆ เมื่อละโลกนี้ไปแล้วก็ย่อมบันเทิงในสวรรค์ ย่อมได้สวยผลแห่งบุญกุศลที่ทำมาไว้ในชาตินี้ โดยไม่ต้องได้ทำไร้อะไร ไม่ได้ทำการค้าขาย เหมือนอย่างมนุษย์โลกอันนี้ บุญกุศลหากเหม็ดสมบัตินิพพานต่างๆ ให้ตามต้องการ

เมื่อพระองค์ทรงแสดงอานิสงส์ผลแห่งทาน ศีล เป็นการฟอกจิตของยสกุลบุตรนั้นแหละให้ชาวสะอาด เหมือนกับสบู่หรือว่าผงซักฟอกสำหรับซักฟอกผ้าฝ่อนที่มัวหมองด้วยฝุ่นละอองธุลี ให้ผ้าั้นขาวสะอาดดีนี่ฉันใด ข้อปฏิบัติคือ ทาน ศีล และอานิสงส์แห่งทานศีลเหล่านี้ ยสกุลบุตร ได้ฟังแล้วก็มิจิตใจเข้มข้มเบิกบาน คิดว่าตนนั้นเป็นผู้มีบุญแหละ ถึงได้เกิดมาในตระกูลเศรษฐีอย่างนี้ แล้วตนก็ไม่ได้เบียดเบียนบุคคลใดและสัตว์จำพวกใดเลย เมื่อมาตรวจดู กาย วาจา ใจของตนอย่างว่ามานี้แล้ว ก็เห็นแต่ความบริสุทธิ์ ปราศจากบาปโทษมลทิน ดังนั้นจึงได้มีจิตใจเบิกบานผ่องใส

เมื่อพระองค์พิจารณาเห็นว่ายสกุลบุตรมีจิตใจผ่องใสอยู่ด้วยบุญด้วยกุศลด้วยดีแล้ว จึงได้ทรงแสดงธรรมชั้นสูงขึ้นไปกว่านั้น เพื่อให้ผู้ฟังนั้นได้มีความรู้ความคิด ความคิดเห็นเลื่อนขั้นขึ้นไป ก็ได้

แสดงโทษแห่งกามคุณให้ยสกุลบุตรฟัง โดยทรงยกอุปมาอุปไมยอุปมาว่า กามทั้งหลายนั้น เหมือนอย่างร่างของสัตว์ที่ตายแล้ว บรรดาพวกแร้งก็ตี กากี้ตี สุนัขจิ้งจอกก็ตี ยื้อแย่งกันกิน ตัวไหนมีกำลังมาก ตัวนั้นก็ กินมาก ตัวไหนมีกำลังน้อย ตัวนั้นก็ได้กินน้อย แต่กว่าจะกินได้ก็ ต้องต่อสู้กันอย่างสุดเหวี่ยง แสนทุกข์ แสนยาก แสนลำบาก อันนี้ ฉันทิ ผู้บริโภคกามทั้งหลายก็เป็นเช่นกันกับซากศพที่บรรดาสัตว์ ทั้งหลายยื้อแย่งกันกินนั่นเอง อันนี้ก็นับว่าเป็นความจริงเหลือเกิน อันนี้ก็ดี ดังที่เราคงรู้คงได้ยินได้ฟังกันมาแหละ ไร่เรื่องเบียดเบียน กัน ฆ่ากันตายอยู่ในโลกอันนี้ มันก็ล้วนแต่แย่งกามคุณกันนี้เอง ไม่ใช่อย่างอื่นใด แล้วกามทั้งหลายเปรียบเหมือนอย่าง หอก ดาบ แหวน หลาว คอยแต่จะทิ่มแทงให้เจ็บปวดรวดร้าวเวทนาอยู่อย่างนั้น

กามทั้งหลาย เปรียบเหมือนอย่างเขียงหั่นชิ้นเนื้อ ธรรมดา เขียงนี้มีแต่สีกหรือเรื่อยไป ไม่มีหอรอกมันจะงอกขึ้นมาอีก อันนี้ ฉันทิก็เหมือนกันแหละ ผู้บริโภคกามทั้งหลายนี้ ก็มีตั้งแต่เสื่อมลง ไปเลย ทั้งร่างกายก็ทรุดโทรมลงไป ทางจิตใจก็เสื่อมลงไปจากความดี ผู้มีวเมาในกามคุณนะ เสื่อมไปจากบุญจากกุศลเป็นอย่างนั้น

กามทั้งหลายเปรียบเหมือนอย่างต้นไม้ที่มีผล ธรรมดาต้นไม้ที่มี ผลนี้ นอกจากพวกนกพวกสัตว์ต่างๆ มากินกันแล้ว หมู่มนุษย์ก็ ไปตัดไปลั่นกิ่งก้านของมันลง เพื่อจะเอาผลมันมาบริโภค ก็ต้องได้ ถูกรบกวน ต้นไม้ที่มีผลนะ ฉันทิบุคคลผู้ยินดีในกามคุณทั้งหลาย เมื่อได้รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสนั้นมาแล้ว ก็มีผู้อยากมา ยื้อแย่งเอาไปอยู่อย่างนั้นแหละ ต้องได้รักษา ต้องได้กังวลห่วงใยอยู่ อย่างนั้นแน่ะ มีเงินมีทองข้าวของมาแล้ว ยังมีคนพยายามจะมา ยื้อแย่งเอาไป ถ้ามีเมียสวยๆ งามๆ ยิ่งแล้วใหญ่ ยิ่งเป็นเวร ดีไม่ดี เขาฆ่าตัวตายซ้ำเลย อันนี้ก็มิอยู่ถมไป นี้แหละ เพราะฉะนั้น พระองค์เจ้าก็จึงได้เปรียบกามคุณไว้เหมือนกันกับต้นไม้ที่มีผล

ทรงเปรียบว่ากามทั้งหลายนั้นเปรียบเหมือนอย่างหลุมมูตร หลุมคูถ เมื่อบุคคลใดตกลงไปในหลุมมูตรหลุมคูถนั้นแล้ว ก็มีแต่ อับยศอดสูได้รับแต่ความไม่สบายใจเลย เพราะว่ามันสกปรกโสโครก มีกลิ่น ก็กลิ่นอะไรต่ออะไรอย่างนี้แหละ ทรงเปรียบเทียบกามทั้งหลาย เหมือนกับยืมสิ่งของๆ คนอื่นมา เมื่อถึงเวลาแล้วก็ต้องส่งคืนเขา อันนี้ฉันใดก็อย่างนั้นแหละ บรรดา รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส อันเป็นที่น่ารักใคร่พอใจต่างๆ ตนได้มาครอบครอง อยู่ไปๆ ถึงเวลาแล้ว มันก็ต้องแตกดับทำลายไป ก็เท่ากับว่าเป็นของยืมเขามาใช้ชั่วคราวเท่านั้นเอง อันนี้แหละ บรรดาว่าโทษแห่งกามคุณทั้งหลาย ที่พระบรมศาสดาได้ทรงแสดงให้พุทธบริษัททั้งหลายฟังไว้

เมื่อยสกุลบุตรได้ฟังโทษแห่งกามคุณนี้แล้ว ก็มีจิตใจเบื่อหน่ายในกามทั้งหลาย เมื่อพระองค์พิจารณาเห็นจิตของยสกุลบุตร เบื่อหน่ายในกามทั้งหลายอย่างนั้นแล้ว ก็จึงได้ทรงแสดงอานิสงส์แห่งการออกจากกามว่าบุคคลเมื่อหากว่ามีจิตใจไม่ฝักใฝ่ในกามทั้งหลายแล้ว ก็ย่อมถึงซึ่งความสงบระงับ มีจิตใจเบิกบานผ่องแผ้ว ทั้งมีสติ มีปัญญา รู้จักบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์และมีใช้ประโยชน์ รู้จักประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน เมื่อยสกุลบุตรได้ฟังเช่นนั้นแล้ว จิตใจก็คลายจากกามคุณ กามตัณหาทั้งหลายออกไป มีจิตใจสงบระงับเป็นอย่างดี

ต่อจากนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงได้ทรงแสดงอริยสังฆธรรมทั้ง ๔ ให้ยสกุลบุตรฟัง เมื่อยสกุลบุตรได้ฟังอริยสังฆธรรมทั้ง ๔ นั้นจบลง จึงได้บรรลุโสดาปัตติผล เป็นอริยบุคคลในพุทธศาสนานี้ ใจความในอริยสังฆธรรมทั้ง ๔ นะ พระองค์ก็ทรงยกทุกข์นี้แหละขึ้นมาแสดงก่อน เพราะว่าทุกข์นี้มันมาปรากฏอยู่ชัดๆ อยู่แล้ว ใครๆ ก็ย่อมมองเห็นได้ เช่นอย่างทุกข์อันเกิดจากความแก่ ความเจ็บ ความตายอย่างนี้นะ แม้ว่าตนจะยังหนุ่มแน่นอยู่ก็ตาม แต่คนที่เกิดก่อนตัวเองโน่นนะ

เพื่อนก็แก่ ก็เจ็บ ก็ตาย มาให้เห็นเป็นสักขีพยานอยู่แล้ว แม้ตัวของตัวเองนี่ก็เป็นเช่นเดียวกันนั้นแหละ เมื่อหากมีชีวิตยืนยาวนานอยู่ต่อไป ก็จะต้องถูกความแก่ ความเจ็บ ความตาย นี้ครอบงำเช่นเดียวกัน เมื่อยสกุลงบุตรได้ฟังเรื่องของความทุกข์ ความพลัดพรากจากของรัก ของชอบใจ ความปรารถนาสิ่งใดก็ไม่ได้สมหวัง ความได้คบหาสมาคม กับบุคคลที่ไม่เป็นที่น่ารักน่าพอใจต่างๆ หมู่นี้ล้วนแต่เป็นทุกข์ทั้งนั้นเลย ก็จึงได้เกิดความเบื่อหน่ายในสังขารนามรูปอันนั้นนั้นแหละ แล้วเมื่อ บุคคลมาพิจารณา เห็นว่าทุกข์นี้มันเป็นของมีจริงอยู่ในปัจจุบันนี้แหละ มันปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้เลย ไม่ใช่มีอยู่ในอดีตอนาคตอะไร ทุกข์มี อยู่ในปัจจุบัน ดูอัฐภาพร่างกายนี้แล้วกัน มันทรุดโทรมไปอยู่เรื่อยๆ ไปอยู่อย่างนี้แหละ ในที่สุดมันก็จะหมุนไปหาความแตกดับเท่านั้น ไม่มีอะไรเป็นแก่นสารที่นี่

พระศาสดาจึงได้ทรงตรัสว่า เมื่อบุคคลมาเห็นทุกข์เบื่อหน่าย ในทุกข์ดังกล่าวมานี้แล้ว ปรารถนาจะพ้นจากทุกข์เหล่านี้ นั้น ก็ต้อง เป็นผู้มาละตัณหาเสีย **ตัณหา** หมายถึง ความอยาก ความทะเยอ-ทะยานอยาก ความพอใจในกามคุณทั้งหลายนั้นแหละ ความติด ความผูกพันอยู่ในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในเครื่องสัมผัสต่างๆ หมู่นี้ก็ล้วนตั้งแต่เป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์ทั้งนั้นเลย เพราะว่าเมื่อมันเกิดความพอใจขึ้นแล้ว มันก็ยึดถือเอาไว้ เมื่อมันยึดถือเอาไว้แล้ว มันก็เป็นเหตุให้แสวงหา การแสวงหาที่เมื่อแสวงหาโดยทางสุจริตไม่ได้ ก็ต้องแสวงหาเอาในทางทุจริต เพราะว่ามันกลายเป็นความโลภไปแล้วนะบัดนี้ เมื่อมันอยากได้มากๆ ขึ้นไป ก็เลยกลายเป็นความโลภ เฟ่งเล็งเห็นคนอื่นเขาร่ำรวยเขา ได้อะไรมาตามประสงค์อย่างนั้น ตน ก็ไปวางแผนยื้อแย่งเอาโดยวิธีหนึ่งเข้าไปอย่างนี้แล้ว มันก็เป็นเหตุ เกิดบาปอกุศลขึ้นมา บาปอกุศลเหล่านี้แหละ อำนาจผลให้บุคคลผู้ กระทำเช่นนั้นเป็นทุกข์ไปทั้งปัจจุบันและเบื้องหน้า

เพราะฉะนั้นพระศาสดาจึงทรงสอนให้ละตัณหาที่นั่นแหละ ความอยาก ความดิ้นรน ทะเยอทะยานเกินขอบเขตนั้น มันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ถ้าหากว่าพุดถึงตัณหาชั้นละเอียดแล้วเมื่อมาเห็นโทษแห่งรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส อันจัดว่าเป็นกามตัณหาที่นั่นแล้ว ก็ไม่ผูกพันอยู่ในรูป เสียง เป็นต้นดังกล่าวมานี้ แต่มันก็มาติดอยู่ในรูปกายอยู่ในขั้น ๕ นี้ ยังไม่สามารถจะปลงและวางขั้น ๕ นี้ได้ แต่ถ้าหากว่าหมดอายุสังขารลง ท่านก็ว่าไปเกิดในพรหมโลก เป็นรูปพรหม เพราะเป็นผู้ระงับกามวิตกเสียได้ มีจิตใจสงบอยู่ในฌาน เฟ่งรูปเป็นอารมณ์อยู่อย่างนี้แหละ อาฬงสีอันนี้พาให้ไปเกิดในพรหมโลก เป็นพรหมที่มีรูปเป็นอย่างนั้น ที่ท่านเรียกว่า ภวตัณหา วิภวตัณหา นั้นเมื่อบุคคลภาวนาไปเฟ่งรูปนี้อยู่ ก็มาเบียดหนายในรูปนี้ แต่เบียดหนายหากไม่มีปัญญาที่จะสอนจิตให้ปล่อยใจให้วางได้ อาศัยแต่การเฟ่งอย่างเดียว เฟ่งเพื่อให้รูปนี้มันหายไปจากดวงจิต เมื่อเฟ่งนานๆ เข้ารูปนี้ก็จะหายไปจากดวงจิต จจริงๆ จิตนี้ปรากฏว่าว่างเลยบัดนี้แหละ เมื่อจิตว่างลงไปก็ยึดความว่างนั้นแหละเป็นอารมณ์ไป ท่านเรียกว่า อรูปฌาน เหนือสัญญาหนาสัญญาตนะ อากิญจัญญายตนะ นั่นแหละ หมุนนี้แหละเป็นอรูปฌาน เมื่อหมดอายุสังขารลง ก็ไปเกิดเป็นพรหมเป็นพรหมที่ไม่มีรูปท่านเรียกว่า อรูปพรหม อันหมุนนี้ล้วนแต่เป็นตัณหาทั้งนั้นเลย เป็นตัณหาชั้นละเอียด

เพราะฉะนั้นผู้ที่เจริญสมณะ วิปัสสนาแล้ว ท่านจะไม่ถือมั่นในสมาธิ ในฌานเหล่านี้ไว้ จะต้องเจริญวิปัสสนา ทำความรู้เท่า ฌาน รูปฌาน อรูปฌาน เหล่านี้เสมอ แล้วก็เจริญวิปัสสนา เฟ่งพิจารณาในอริยสัจจธรรมทั้ง ๔ ดังกล่าวมานั้นแหละ เมื่อเห็นว่าบุคคลมาดับตัณหาทั้งหลายเหล่านี้ได้แล้ว ทุกข์ก็ยอมดับไปหมด ท่านก็เจริญปัญญา สอนจิตเนี่ยให้ละตัณหาอันนี้ไปเรื่อยๆ เมื่อตัณหาเหล่านี้ดับทุกข์ทางใจมันก็ดับลง ก็เห็นที่ดับทุกข์ได้ มาดับตรงไหน ดับทุกข์

ดับที่ใจนั้นแหละ เมื่อใจละต้นทางไปได้อย่างสนิทสนมแล้ว ทุกข์ทางใจมันก็ดับลง การดับทุกข์ไม่ได้ไปดับที่อื่นหรอก ดับที่จิตดวงเดียวนั่นเอง เป็นอย่างนั้น

แล้วการที่เราบำเพ็ญข้อวัตรปฏิบัติมา เช่นอย่างถ้าเป็นทายก ทายิกา ก็ได้ให้ทาน ได้รักษาศีล ได้ฟังธรรม ได้ไหว้พระ นั่งสมาธิภาวนา มาจนตลอด จึงได้มาเจริญสมณะ วิปัสสนาอย่างว่านี่แหละ อันนี้ได้ชื่อว่าเป็นแนวทางข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เมื่อได้บำเพ็ญกุศลดังกล่าวมานี้ **เมื่อรวมกำลังแห่งบุญกุศลต่างๆ เหล่านั้นมาเป็นอันหนึ่งเดียวกันภายในจิตใจแล้ว ใจก็มีกำลังเข้มแข็ง** สามารถที่จะกำหนดละต้นทางดังกล่าวนี้ได้ นี่แหละท่านจึงเรียกว่า มรรค คือข้อปฏิบัติ มรรคอันมีองค์ ๘ คือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ทางใจได้จริงๆ แต่ถ้าหากมันดับทุกข์ได้ พร้อมทั้งเหตุทั้งปัจจัยจริงๆ แล้วอย่างนี้มันก็จะเกิดญาณความรู้ขึ้นมา เกิดญาณความรู้ขึ้นว่า กิเลสเหล่านี้ ตนได้ละมันขาดไปแล้ว อย่างนี้ละ ก็รู้ชัดเห็นแจ้ง ด้วยประจักษ์ด้วยตนเองได้อย่างนี้แหละ

ขึ้นชื่อว่าธรรมของจริงไม่มีใครมารู้ให้ได้ ใครทำใครยอมรู้ ย่อมเห็นได้ด้วยตนเอง เพราะว่าจะนั้นแหละ เมื่อพุทธบริษัทได้สดับฟังอนุพุทธพิกถา ดังที่แสดงให้ฟังมาโดยสังเขปโดยลำดับนี้แล้ว ก็พากันพิจารณาจดจำ แล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติตามด้วยความไม่ประมาท ถ้าเมื่อลงมือปฏิบัติด้วยความไม่ประมาทแล้ว ก็ต้องได้รับอานิสงส์ผลอย่างแน่นอนทีเดียว ถึงแม้ว่าจะไม่ได้บรรลุมรรคผลธรรมวิเศษในปัจจุบันชาตินี้ ก็จะได้เป็นอุปนิสัยปัจจัยอย่างแรงกล้าติดตามตนไป เป็นอย่างนั้น แต่ในสมัยครั้งพระพุทธเจ้านั้น ถ้าหากว่าพระองค์พิจารณาอุคนที่มานั่งอยู่ต่อพระพักตร์ของพระองค์ เหล่านั้น ไม่มีอุปนิสัยที่จะบรรลุมรรคผลธรรมวิเศษแล้ว พระองค์

จะไม่แสดงอนุบุพพิกธา ๕ ประการนี้ในสมาคมนั้นเลย พระองค์จะแสดงธรรมไปอย่างอื่น เป็นการอบรมบ่มอินทรีย์ของผู้ฟังทั้งหลายให้แก่กล้าไปโดยลำดับ

เช่นอย่างทรงแสดงเรื่องธรรมสังเวชอย่างนี้แหละ อย่างเช่น ครรพิจรณาทุกวันๆ ว่าเรามีความแก่ ความแก่ ความเจ็บ ความตาย เป็นธรรมดา จะล่วงพ้นสิ่งเหล่านี้ไปไม่ได้เลย เราจักพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น เราทำกรรมอันใดไว้ ดีก็ดี ชั่วก็ดี ก็จักได้รับผลของกรรมอันนั้นสืบไป การที่พระองค์เจ้าทรงแสดงธรรมสังเวชอย่างนี้ ก็เพื่อที่จะให้ผู้ฟังทั้งหลายนั้น ได้พิจารณาถึงตัวเอง แล้วให้เกิดความสังเวชสลดใจ ในการที่ตนได้มาอาศัยอยู่ในสังขารอันไม่เที่ยงไม่ยั่งยืนนี้ เต็มไปด้วยทุกข์ทรมานต่างๆ นี้ แล้วเบื่อหน่ายในการที่จะมารักมาใคร่มาผูกพัน กับของไม่เที่ยงไม่ ยั่งยืนเหล่านี้ เพราะว่าไปรักใคร่กับสิ่งอันไม่เที่ยงเช่นนั้น เมื่อเวลามันแปรปรวน หวนไหวไป แดกดับไป ก็เป็นทุกข์โศก เพราะอาลัยมาก ดังนั้นแหละ ก็ขอให้สำรวจใจให้ติดตั้งแสดงมา

เพียรสอดส่องมอญอัน

พระธรรมเทศนา พระสุธรรมคณาจารย์ (หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ)
วัดอรัญญบรรพต อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย
แสดงเมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๒

ตอนนี้ไปฟังพากันตั้งใจให้ดี สำรวมใจของตนให้แน่นแน่ว อย่า
 ส่งใจไปทางอื่น เพราะการส่งใจไปนอก มันทำให้ใจฟุ้งซ่าน สงบลง
 ไม่ได้ ต้องทวนกระแสน้ำจิตเข้ามาภายใน คือว่าทวนความคิดความนึก
 นั้นเข้ามาภายใน ไม่ส่งจิตคิดออกไป อันนี้เป็นบทบาทเบื้องต้นแห่ง
 การภาวนา ถ้าว่าใครทวนกระแสเข้ามาภายในนี้ไม่ได้แล้ว ก็ภาวนา
 ไม่เป็น จิตสงบลงไม่ได้ เพราะฉะนั้นต้องน้อมสติระลึกเข้าไป ตาม
 ลมหายใจเข้าออก จิตนี้จึงจะหยุดคิดลงได้ ไม่เช่นนั้นหยุดไม่ได้ เพราะ
 ว่าจิตนี้มันต้องอาศัยสติเป็นเครื่องประคับประคอง มันจึงหยุดนิ่งอยู่ได้
 ถ้าไม่มีสติกำกับแล้วมีแต่มันคิดเรื่อยเปื่อยไปในเรื่องต่างๆ ภายนอก

ดังนั้นฟังพากันเข้าใจที่ท่านสอนให้ฝึกภาวนาสมาธิ ก็เพราะ
 เหตุผลดังกล่าวมานี้ ครั้นเมื่อใจมันไม่ตั้งมันอยู่ภายในแล้ว มันก็
 ไปเที่ยวเกาะเที่ยวข้องอยู่กับเรื่องราวของโลกภายนอกโน่น อะไรต่อ
 อะไร มันยึดถือสิ่งใดไว้ มันก็ไปวิตกวิจารณ์อยู่ในสิ่งนั้น ก่อให้เกิด
 ความเสียใจบ้าง ดีใจบ้าง ก่อให้เกิดความหลงความเมาไป โดยไม่มี
 ประโยชน์อะไร หมายความว่าความคิดไปนั้น มันไม่มีประโยชน์อะไร
 เพราะมันไม่ใช่ความคิดที่กลั่นกรองด้วยปัญญา มันคิดไปตามสัญญา
 เจตสิกต่างหาก ให้ฟังเข้าใจกันดังนั้น

พระพุทธเจ้าก็จึงทรงสอนให้คนเรานั้นนะ ทวนกระแสจิตเข้ามาภายใน ดังเช่นทรงสอนให้เจริญอานาปานสติอย่างนี้นะ ให้ตั้งสตินึกถึงลมหายใจเข้าหายใจออกเป็นอารมณ์ นี่ก็แสดงว่าทรงสอนให้ระลึกเข้ามาหาจิตหยั่งเข้าไปควบคุมจิตอยู่ภายในจิตนั้น ถึงจะหยุดลงได้หรืออย่างทรงสั่งสอนให้ตั้งสติไว้ที่กาย ที่เวทนา ที่จิต ที่ธรรมารมณ์ ที่ท่านเรียกว่าสติปัฏฐานสี่นั้น ลองสังเกตดู มันก็ล้วนแต่เรื่องที่ทำให้มีสติระลึกเข้ามาอยู่ที่กายที่ใจนี้ทั้งนั้นแหละ เพื่อจะได้ให้ใจมันตั้งมั่นอยู่ภายใน ไม่ให้มันไปเกาะไปข้องกับสิ่งภายนอก คนในโลกอันนี้เขยมันพ้นจากโลกอันนี้ไปไม่ได้ ก็เพราะว่าจิตของตนไปเกาะไปข้องอยู่กับสิ่งที่ตนพอกพอใจต่างๆ ในโลกนี้แหละ ไม่ใช่อื่นไกลอะไร แล้วเกิดมาแล้ว ก็มาบ่นทุกข์กันว่าเบื่อ เบื่อโลกอันนี้หลาย แต่แล้วมันไม่ใช่เบื่อด้วยอำนาจแห่งปัญญา มันเบื่อด้วยอำนาจแห่งความทุกข์ ความวุ่นวายต่างๆ เมื่อมันวุ่นวายขึ้นมาแล้วมันก็เบื่อ แต่เบื่อแล้ว หากไม่รู้จักทางออกจากทุกข์เหล่านั้น ดังนั้นความเบื่อเช่นนั้นนะ มันไม่เป็นทางพ้นทุกข์ได้ ต่อเมื่อผู้ใดได้มาพยายามเพ่งลมหายใจเข้าหายใจออกนี้เป็นอารมณ์ จิตนี้มันก็จะไม่คิดไปทางอื่น มันจะไม่ส่งออก

พร้อมกันนั้น เราก็นึกถึงคุณพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกของตน ในเมื่อสติมันนึกน้อมเข้ามาภายในถึงจิตใจ แล้วก็นึกถึงคุณพระรัตนตรัยแก้วสามประการนั้นแหละเป็นที่พึ่ง เพราะเราทุกวันเนี่ย ผู้นับถือพระพุทธศาสนาเรา ก็เอาคุณพระทั้งสามนี้แหละเป็นที่พึ่งของจิตใจ เพราะอะไรจึงมีที่พึ่งอย่างนั้น ก็เพราะว่าโลกสันนิวาสนันนี้ มันเต็มไปด้วยภัยอันตรายต่อชีวิตนี้ แล้วก็บางอย่างก็ป้องกันไม่ได้เลย บุคคลจะมีอำนาจวาสนา มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์อย่างไรก็ป้องกันไม่ได้ เพราะมันเป็นธรรมชาติของมัน ก็ได้แก่ความขำครูดุเดือดโถมของร่างกาย ความแตกดับของร่างกาย อันนั้นนะ ไม่มีใครป้องกันได้เลย

ดังนั้นแหละพระพุทธเจ้าจึงได้ทรงสอนให้หาที่พึ่งทางใจ เพราะว่าง่ายนี้จะได้พึ่งได้เพียงชั่วคราวเท่านั้นเอง เราจะพึ่งตลอดไปไม่ได้เลย ก่อนอื่นก็พยายามหม่อมใจเข้ามาภายในนี้ และเข้าใจไว้ให้ดี หลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาเนี่ย บางคนก็อาจจะว่าถึงหม่อมเข้ามาแล้ว จิตก็ไม่ยอมอยู่ มันก็คิดไปอีกของเก่า มันก็ต้องใช้พระเดชและการฝึกจิตนี้มา ถ้ามันไม่ยอมหยุดนี้ ก็ใช้ความอดทนอดกลั้น เมื่ออดไม่คิดเลยอย่างนี้ละ มันก็หยุดยั้งความคิดได้ แต่ที่แรก มันก็อาจจะไม่ยอมหยุดอยู่บ้างแหละ เมื่อเราอดไปทนไปทนไปนานเข้า มันก็เป็นตปธรรมนะ ความอดนี่ละ มันเผาอารมณ์ต่างๆ ที่จิตยึดถือไว้ นั่นแหละให้ระงับไป เมื่ออารมณ์ต่างๆ ที่จิตยึดไว้มันดับลงไป จิตนี้มันก็รวมลงได้ มันเป็นอย่างนั้น แต่การอดกลั้นต่อความคิดความนึกต่างๆ มันก็ลำบากบ้างเหมือนกัน แต่ก็ต้องอดต้องทน ดีกว่าที่จะมาข้องอยู่ในโลกอันนี้ ดีกว่าที่จะมาผูกพันกับโลกอันนี้ การที่มาผูกพันอยู่กับโลกอันนี้เรื่อยไปมันมีแต่ทุกข์ ทุกข์หลาย การที่เราอดเราทน ช่มจิต สักดกลั้นจิต ความคิดต่างๆ ให้อยู่ติลงได้ ถึงแม้มันจะทุกข์จะลำบาก มันก็ลำบากไปไม่นาน พอสติมันแก่กล้า ความอดทนทำให้ใจให้เข้มแข็งหนักแน่นเข้าไปแล้ว จิตนี้มันก็หยุดคิดหยุดนึกได้ มันก็อ่อนกำลังลง พออ่อนกำลัง ความคิดต่างๆ มันก็หยุดนิ่งอยู่ได้

นั่นแหละ จิตนี้จึงว่ามันมีลักษณะอาการต่างๆ กัน บางคนก็น้อมจิตลงสู่ความสงบได้ง่าย ไม่ดีต่อต้าน บางคนมันก็ต่อต้าน จิตนี้น้อมลงสู่ความสงบ มันไม่ยอม มันก็จะคิดส่งไปเพ่นพ่านไปในโลกสังสารอันนี้ ท่านอุปมาไว้เหมือนกับลิง ธรรมดालิงมันอยู่นิ่งๆ ไม่ได้เลย ลูกลี้ลูกลอนอยู่อย่างนั้นแหละ นิสัยของลิงมัน หากเป็นอย่างนั้นชอบกระโดดโลดเต้นไปตามต้นไม้ในป่า ฉันทิ จิตที่ไม่ได้ฝึกฝนอบรม มันก็เป็นเช่นนั้นแหละ เพราะว่ามันเคยคิดเคยส่งจิตไปเกาะ ไปข้องกับอะไรต่อมิอะไรในโลกนี้มา ไม่ใช่ชาติเดียวเท่านั้น ที่ล่วงแล้วมา

มันก็ส่งจิตใจไปเกาะไปข้องพองแรงแล้ว เหตุตั้งนั้นมันจึงได้มาเกิดอีก อยู่เนี่ย แต่ว่าการที่ได้มาเกิดเป็นคนอยู่ในชาตินี้ ก็เนื่องมาแต่ใจมัน ยินดี เลื่อมใสในบุญในกุศล ถึงแม้ว่าจิตใจจะไม่สงบแต่ก็มีความ ยินดีเลื่อมใสในคุณพระพุทธรเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ยินดีเลื่อมใส ในทานการกุศลต่างๆ ยินดีในการรักษาศีลให้บริสุทธิ์ มันมีความ ยินดีอย่างนั้นแล้ว ก็เป็นผู้เว้นจากบาป ไม่ทำบาปมา บุญกุศลอัน นั้นแหละ ก็จึงได้ส่งให้มาเกิดเป็นมนุษย์ เป็นมนุษย์ แต่จิตใจนี้หาก ยังฟุ้งซ่านเลื่อนลอยอยู่อย่างนั้น มันก็ต้องวกไปเวียนมาอยู่อย่างนี้อีก ถ้าไม่ฝึกฝน จิตนี้ให้มันหยุดมันนิ่งเมื่อใดแล้ว ก็จะไม่หยุดการ หมุนเวียน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ลงได้ แต่บางทีมันก็หมุนไปสู่อุทิศ ในเมื่อจิตมันคิดไปในทางบาปอกุศล ถ้ามันไม่คิดไปในทางบาปอกุศล เพียงแต่คิดเลื่อนลอยไปตามเรื่อง ที่ไม่เป็นบาปต่างๆ เฉยๆ อย่างนี้ มันก็ไม่ถึงกับว่าจะได้ไปอบายภูมิทั้งสิ้น มีนรก เป็นต้น แต่มันทำให้ เทียวเกิด เทียวตายอยู่ในโลกนี้ ไม่มีสิ้นสุดเรื่องมันนะ

ดังนั้นทุกคนต้องเรียนให้รู้เรื่องราวของตัวเอง ตามที่พระพุทธรเจ้า ทรงแนะนำสั่งสอนไว้ ซึ่งพระองค์ได้ทรงแสดงไว้ว่า ปัญญาปานัก ขันธาทุกขา ความเข้าไปยึดมั่นถือมั่นในขันธ ๕ ว่าเป็นตัวเป็นตน มัน เป็นทุกข์รวบยอดเลย ความทุกข์อันเกิดจากความยึดถือนี้ มันก็มา แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ยึดถือขันธ ๕ อันไม่ประกอบไปด้วยปัญญา ประกอบไปด้วยตัณหา อวิชชา อย่างนี้มันก็ใช้ขันธ ๕ นี้ไปทำดีบ้างทำ ชั่วบ้างไปอย่างนั้นนะ คราวระลึกถึงความดีได้ก็ทำดีไป คราวระลึก ถึงความชั่วได้ก็ทำชั่วไป อย่างนี้แหละ ยึดถือด้วยอำนาจแห่งอวิชชา ตัณหา มันก็เป็นเหตุได้รับผลทั้งสองอย่าง ได้รับผลเป็นสุขบ้างเป็น ทุกข์บ้างไปในสงสารอันนี้อย่างนั้น ตามที่พระพุทธรเจ้าได้ทรงตรัสรู้ ในญาณที่สอง ที่ท่านเรียกว่า **จตุปปาทญาณ** ปรินิพพานยังรู้ว่าสัตว์โลก ทั้งหลาย เกิดมาแล้วก็มาทำดีบ้างทำชั่วบ้าง แล้วบัดนี้ก็ได้รับผลแห่ง

การกระทำนั้น เป็นสุขบ้างเป็นทุกข์บ้างไปในสงสารอันนี้ นี่พระองค์เจ้าตรัสรู้ในญาณที่สองนั้นนะ

ดังนั้นเมื่อพระองค์แสดงธรรม พระองค์จึงแนะนำให้พุทธบริษัททั้งหลาย เพียรพยายามละกรรมอันชั่วออกจาก กาย วาจา ใจ ให้ได้ ไม่เช่นนั้นก็จะหนีออกจากวงวนนี้ไม่ได้ ก็จะวนเวียนอยู่อย่างนั้นแหละ ทีนี้ถ้าผู้ใดมาฝึกใจนี้สงบ ตั้งมั่นลงในคุณพระพุทธรเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ตั้งมั่นในบุญในกุศลที่ตนบำเพ็ญมา คือว่าเมื่อทำใจให้สงบลงเป็นหนึ่งแล้ว ก็หมายความว่าจิตของผู้คนนั้นนะ เป็นอันว่ามีคุณพระพุทธรเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ มีบุญกุศลที่ตนได้ทำมาแต่ก่อนเป็นเครื่องอยู่ จึงสงบนิ่งอยู่ได้ ถ้าใจมันมันอยู่ในบุญในคุณอย่างว่านี้แล้วมันก็ไม่ห่อไปทางบาปแล้วนะ มันก็แสวงหาทำแต่บุญกุศล ทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ตนและผู้อื่นเรื่อยไปเท่านั้นเอง อย่างว่าทุกสิ่งทุกอย่าง มันมีใจเป็นใหญ่เป็นประธาน ถ้าฝึกใจนี้ให้ตั้งมั่นอยู่ในทางที่ดีแล้ว มันก็ไม่หม่นไปในทางชั่ว คนเราจะให้สังเกตดูจิตใจของตนทุกคนว่าทุกวันนี้ะ ใจเรายังคิดหม่นไปในทางชั่วมีไหม เช่น คิดไปพอใจในทางที่ฆ่าสัตว์ คิดไปอยากจะไปลักไปล่อเอาของผู้อื่นมาเป็นของตน หรือไปฉ้อโกงหลอกลวงผู้อื่นให้เสียหายเสียสิน หมุ่นี่นะมีไหมในใจนะ หรือว่าใจมันอยากไปทำชู้กับสามีภรรยาของคนอื่น หรือว่าความคิดความนึกของจิตใจเนี่ยมันอยากจะทำผิดๆ ทำชั่วๆ ไม่จริง คำไม่จริง หลอกคนอื่นให้เสียหายเสียสินก็ดี จิตทุกวันนี้มันคิดจะล่องเสพของมีนเมาต่างๆ หรือไม่ เช่น สุรา เมรัย ภัยุชา ยาฝิ่น เฮโรอีน หมุ่นี่ มันชอบหรือไม่อันหมุ่นี่

เป็นหน้าที่ของพุทธบริษัททั้งหลาย จะพึงพิจารณาตัวเอง พิจารณาจิตตัวเองนั้นแหละ เมื่อรู้ว่ามันไม่ต้องการแล้ว ไม่ต้องการ ทำแล้วกรรมชั่วต่างๆ เหล่านี้ เช่นนี้แล้ว ก็รักษาความรู้ความเห็น

อันนั้นไว้ให้ได้ รักษาความคิดอย่างนั้นไว้ให้ได้ อย่าไปปล่อยให้จิตมันพลอยคิดไปในทางเบียดเบียนดังว่านั้นต่อไป เมื่อรักษาจิตดวงนี้ไม่ให้วิบัติไปในทางอกุศลนั้นแล้ว ความประพฤติกาย วาจา มันก็มีแต่ทางดีสม่ำเสมอไปเรื่อยๆ ไป ทำอะไร พูดอะไร ก็ชอบที่จะเป็นประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นไปเรื่อยๆ พูดถึงการคิดการนึก เกี่ยวแก่การเจริญสมณะวิปัสสนาอย่างนั้นะ มันก็ไปได้คล่องแคล่วในเมื่อฝึกใจให้ตั้งมั่นอยู่ในกุศลธรรมอย่างนั้นได้ มันก็เป็นขบ่อกิดของปัญญาอยู่ตลอดเวลา บุคคลผู้มีใจตั้งมั่นแล้ว ย่อมคิดแก้ปัญหาความขัดข้องของชีวิตได้อย่างว่องไวทันกับเหตุการณ์ เมื่อเกิดมีอุปสรรคอะไรขึ้นในชีวิตจิตใจอันนี้ มันก็มองเห็นช่องทางที่จะแก้อุปสรรคอันนั้นได้โดยปลอดภัย

ดังนั้นท่านผู้มีสมาธิจิตแล้ว จึงมักไม่ค่อยมีเรื่องยุ่งเหยิงเท่าไร ไม่ค่อยก่อเรื่องทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นก็ไม่เอา ก่อความทุกข์ความโศกให้แก่ตัวเองก็ไม่มี เนื่องจากว่าผู้มีใจตั้งมั่นแล้วอย่างนี้ มีเรื่องอะไรกระทบกระทั่งมา มันก็กำหนดเรื่องนั้นพิจารณาได้เห็นแจ้งประจักษ์ขึ้นมาได้ เห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างเมื่อมันเกิดขึ้นมาแล้ว มันก็แปรปรวนแตกดับไป ไม่มีอะไรเที่ยงยั่งยืนเลย จะเป็นเรื่องดีเรื่องชั่วอะไรก็ตามแหละ มันเกิดขึ้นแล้ว มันก็ดับไป จึงไม่เป็นสิ่งควรยึดถือเอา โดยเฉพาะเรื่องชั่ว เรื่องที่จะทำให้ใจโลภ ใจโกรธ ใจหลงไปต่างๆ นานา อย่างนั้นะ มันล้วนแต่เป็นเรื่องที่ไม่ควรยึดถือไว้ทั้งนั้น ถ้าขึ้นยึดถือไว้ มันก็ก่อให้เกิดความโลภ ความโกรธ ความหลง ขึ้นมา ก่อให้เกิดมานะทิฐิขึ้นในใจ ก็ทำให้ใจหันไปในทางอกุศลแล้ว บัดนี้วิตกไปในทางอกุศล เมื่อใจมันโน้มไปทางอกุศล มันก็กายทำ ใช้วาจาพูดไปในทางอกุศล นี่มันเป็นอย่างนี้ เรื่องมันความชั่วร้ายทั้งหลายที่แสดงออกไปทางกาย ทางวาจา มันก็ออกไปจากจิตที่ไม่สงบนี้เอง

อย่าไปโทษคนอื่นว่ามาเบียดเบียนตนอย่างไรอย่างนี้ ตนถึงได้โกรธ ตนถึงได้เดือดร้อนเป็นทุกข์ ไม่ควรที่จะไปโทษคนอื่นอย่างนั้น โทษตัวเองนี่ไม่ฝีกจิตใจให้ตั้งมั่นต่อกุศลธรรม มันถึงไม่มีปัญญา รู้เท่าความดีความชั่วในโลกนี้ เพราะว่าความดีความชั่ว มันเกิดจากคน บัดนี้เราจะไปเที่ยวปราบบุคคลในโลกอันนี้ ไม่ให้ทำชั่ว พูดชั่ว ด้วยอำนาจอาชญาต่างๆ นี่มันไม่ได้นะ ไม่มีใครทำได้ในโลกอันนี้

พระพุทธเจ้าจึงสอนให้ปราบตัวเองนี่แหละ อย่าไปคิดปราบคนอื่น เมื่อปราบใจตัวเองได้ ห้ามใจตัวเองได้แล้วอย่างนี้แหละ มันก็ไม่มี ความเดือดร้อนอะไร มันจะเดือดร้อนอะไร เช่น เขาด่ามาเนียเราก็ไม่ ด่าตอบซะ แล้วเรื่องมันก็ไม่ลุกลามต่อไปอีก เราก็ไม่ยึดเอาคำด่า ของเขาเอาไว้ในใจ มาวิตกวิจารณ์ว่าคนนั้นด่าเรา คนนี้ด่าเรา คนนั้น เสียดสีเรา ไม่วิตกมันแหละ เพราะอันนั้นมันเป็นสมบัติของคนอื่น เขาต่างหาก คำด่าว่าเสียดสีนั้นมันไม่ใช่สมบัติเราแล้ว มันก็เป็นของ ไม่ดี เราจะไปยึดเอาเขาทำไม ก็สอนใจตัวเองเข้าไปอย่างนี้แหละ เมื่อ สอนใจตัวเองได้ มันปลงก็วางได้ เมื่อได้กระทบกระทั่งกับเรื่องไม่ดี แต่ละครั้งๆ เราก็เอาชนะใจตัวเองได้ ไม่ยึดไม่ถือเอาไว้ในใจนานไปๆ มันก็รู้เท่าทัน แล้วบัดนี้เรื่องไม่ดีเรื่องชั่วต่างๆ กระทบกระทั่งมา มัน ก็ไม่ตื่นเต้นไม่หวั่นไหว เพราะฝึกมาแล้วนี่ ฝึกปล่อยฝึกวางมาแล้ว จนชินเลยก็เดี๋ยว มันต้องเป็นอย่างนี้น่า

การฝึกฝนจิตใจนี้ให้พากันเข้าใจ เราจะปล่อยให้อึดมันยึดถือ เรื่องชั่วไว้ในใจอยู่อย่างนั้น มันก็เดือดร้อนอยู่อย่างนั้นแหละ แล้วก็ มักจะไปกระทบกระทั่งกับผู้อื่นเรื่อยไป ผู้มีใจร้อนอยู่ด้วยเรื่องชั่วต่างๆ เหล่านั้น ดังนั้นแหละมนุษย์เรามันจึงทะเลาะวิวาทกันอยู่บ่อยๆ ผูก เหวตอกันและกันอยู่อย่างนั้นไม่หยุดยั้ง ก็เพราะใจนี้แหละมันไปยึดเอา ความชั่วของคนอื่นมาไว้เป็นอารมณ์ ดังนั้นมันจึงคิดแก้แค้นกันอยู่

ไม่รู้รอด แล้วยังไม่เห็นว่ามันเป็นทุกข์ การไปยึดเอาความชั่วของผู้อื่น มาเป็นสมบัติของตนเอง

ถ้าผู้ใดทวนกระแสจิต พิจารณาได้ว่า การไปยึดเอาเรื่องชั่วที่ผู้อื่น ระบายออกมาจากภายในจิตใจนั้น มาไว้เป็นสมบัติของตนเอง มันเป็นทุกข์ มันเดือดร้อนหลาย มันทำให้เกิดอกุศลจิตขึ้นมา ไม่ดีเลย ถ้าคิดเห็นอย่างนี้แล้ว ผู้นั้นมันก็ปล่อยทิ้งไปเลย เรื่องนั้นไม่ยึดไว้แล้ว แต่ที่มันไม่ได้ทวนกระแสจิตเข้ามาพิจารณาให้เห็นโทษของความยึดถือในเรื่องที่ไม่ดีนั้น คนเรามันจึงเป็นอย่างนั้น ขอให้เข้าใจ

ดังนั้นการภาวนามันจึงเป็นกิจที่เราจะต้องทำโดยตรงเลย ถ้าผู้ใดไม่ฝึกหัดภาวนาอย่างว่านี้ มันก็ไม่มีทางพ้นจากทุกข์ในสงสารอันนี้ไปได้เลย ทำบาปทำกรรมอยู่อย่างนั้น จะต้องเป็นผู้ทำดีบ้าง ทำชั่วบ้าง ติดตัวไปอยู่อย่างนั้น แล้วบัดนี้ก็ได้สวยทั้งสุข ได้สวยทั้งความทุกข์ สับสนปนเปกันไปอยู่อย่างนั้นนะ นี่ลองคิดดูให้ดี มันเป็นอย่างนี้แหละ บุคคลผู้ไม่ฝึกฝนจิตตัวเอง แต่มันก็ไม่เชื่อว่าคิดชั่วอยู่ตลอดเวลาหรอก แต่คราวคิดดี มันก็คิดดีก็ทำดีไป แต่ใจที่ไม่ได้ฝึกให้ตั้งมั่น แล้วเมื่อเวลาเรื่องชั่วมากกระทบเข้า มันหากทนไม่ไหว มันหากคิดชั่วไปตามเรื่องชั่วนั้นเสีย ให้เข้าใจ ที่นี้จิตที่ฝึกฝนให้ตั้งมั่นลงไปอยู่ในกุศลธรรมแล้ว เวลาเรื่องชั่วกระทบกระทั่งเข้ามา มันไม่หวั่นไหว มันก็รู้เท่าทัน รู้ว่าเรื่องนี้ชั่วไม่ควรยึดเอาเอาไว้ มันจะเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ขึ้นในใจ เมื่อมันรู้อย่างนี้มันก็ปล่อยทิ้งเลย ไม่ยึดไม่วิตกวิจารณ์ไป ไม่เสียใจ ไม่โกรธ ไม่เกลียดไปตามเรื่องชั่วที่บุคคลอื่นหยิบยื่นเอามาให้มัน

เมื่อทำได้อย่างนี้ ผู้นั้นก็รักษาบุญกุศลความดีไว้ในใจของตน สม่่าเสมอไป สิ่งใดชั่วก็ไม่ยึดถือเอาอย่างนี้ จึงเชื่อว่าได้ปฏิบัติตามพุทธโอวาท ศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ

ในโลกโดยแท้จริง จุดมุ่งหมายของพระพุทธเจ้า นั่นแหละ ก็เพื่อที่จะให้
 พุทธบริษัททั้งหลาย ได้เพียรพยายามละกรรมอันชั่วออกจากกาย วาจา
 ใจ ของตน แล้วก็สอนให้เพียรพยายามละกรรมอันดี ที่เป็น
 ประโยชน์ตนและผู้อื่น ให้เกิดมีขึ้นในกาย วาจา ใจ ของตนแล้ว ให้
 เพียรพยายามชำระใจอันนี้ ให้่องใสสะอาด ปราศจากกิเลส ตัณหา
 อวิชชา น้อยใหญ่ทั้งหลาย ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติข้อสุดท้าย อันข้อปฏิบัติ
 ข้อสุดท้ายนี้แหละ มันก็แล้วแต่กำลังความสามารถของแต่ละบุคคลจะ
 ชำระจิตของตนให้หมดจดจากกิเลสตัณหาได้มากน้อยเพียงใด อัน
 นั้นก็ไม่ใช่เป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง เหมือนอย่างการละความชั่ว

เมื่อบุคคลมาเพียรพยายามละกรรมอันชั่วออกจากกาย วาจา ใจ
 ได้แล้ว ตั้งหน้าทำแต่ความดีอันนี้สำคัญมาก เพราะว่าเมื่อบุคคลละ
 ชั่วได้แล้ว ตั้งหน้าทำความดีเรื่อยไปแล้ว อย่างนี้มันก็เป็นชำระ
 จิตใจอยู่ในตัวเลยบัดนี้ อาศัยบุญกุศลความดีต่างๆ หมุ่นนี้แหละ เมื่อ
 มันเกิดขึ้นในใจแล้ว มันก็กำจัดกิเลสออกไปเรื่อยๆ ไป แต่ว่ามันไม่
 ได้กำจัดทีเดียวหมดไปเลยได้ มันค่อยกำจัดออกไปทีละน้อยๆ ออก
 ไปอยู่อย่างนั้นแหละ เพราะว่าอินทรีย์มันยังไม่แก่กล้าพอนะ มันก็
 จะไปกำจัดกิเลสให้ขาดจากสันดานในครู่เดียวขณะเดียวได้ อย่างนี้
 มันเป็นไปได้ไม่ได้ มันต้องให้เข้าใจก็เราจึงต้องเพียรพยายาม เพียร
 พยายามไปเรื่อยๆ แหละ เมื่อเราจับต้นทางได้แล้วนะ เหมือนอย่าง
 บุคคลเดินทาง เมื่อเราจับต้นทางที่ถูกต้องตามเป้าหมายที่เราจะต้อง
 ไปได้แล้ว ก็พยายามเดินไปเรื่อยๆ ถึงแม้จะมีการพักผ่อนบ้าง ก็ได้
 ตั้งใจอยู่เสมอว่า เราจะพักผ่อนเพียงชั่วคราวเท่านั้น เมื่อมีแรงแล้วก็
 จะเดินทางต่อไป จนถึงจุดหมายปลายทางนี้ตั้งใจไว้อย่างนั้นแล้ว เมื่อ
 พักผ่อนไปมีแรงแล้วก็เดินทางต่อไป

นี่สำหรับผู้เดินทางไกลมันก็ต้องอย่างนั้นแหละ มันก็จึงถึงจุดหมายปลายทางได้ ข้ออุปมาฉันใดก็อย่างนั้นแหละ ก็เมื่อบุคคลมาบำเพ็ญทางจิตใจไป พยายามเพ่งจิตอย่างที่แสดงมาแล้วนั้นแหละ ชมจิตอดกลั่นทนทานต่อความคิดความนึกต่างๆ ที่มันเคยคิด เคยฟุ้งซ่านมาแต่ก่อน พยายามอดกลั่นทนทานไป พากเพียรเพ่งพินิจเข้าไป ใช้อย่างนี้มันก็เหนื่อยใจพอได้เหมือนกัน หมายความว่าอย่างนั้นแหละ เหมือนอย่างบุคคลเดินทางนั้นแหละ เดินไปๆ ทั้งร้อนทั้งเหนื่อยเหมือนกัน แต่ว่าอดไปทนไป ถ้าไม่เหลือวิสัยจริงๆ อันนี้ก็เหมือนกัน การฝึกจิตใจนี้ ถ้าไม่เหลือวิสัยจริงๆ ก็อดทนเพ่งพินิจอยู่ภายในนั้นแหละ ถ้าไม่อดไม่ทนไม่ได้มา เพราะว่ากิเลสมันมีพิษมันร้อน เมื่อกิเลสมันกำเริบขึ้นมา มันก็ทำให้จิตนี้ร้อนผ่าวไปอย่างนั้น เมื่อจิตนี้ร้อนแล้ว มันก็สงบนิ่งอยู่ไม่ได้ มันชอบอยากจะคิดส่งสายไปทั่วเลย มันเป็นอย่างนั้นเรื่องมัน

แต่แล้วบัดนี้เราก็ต้องรู้ความจริงของกิเลสซะก่อน ความจริงของกิเลสนี้ มันก็เป็นของไม่เที่ยง ไม่ใช่มันเกิดขึ้นแล้วมันดับไม่ได้เลย มันเที่ยงไปเลย มันไม่ใช่ มันเป็นของไม่เที่ยงเหมือนกัน เพราะมันเป็นความคิดนี่นา ความคิดของจิตเนี่ย ก็ลองสังเกตดูสิ ความคิดของจิตมันเที่ยงมาแต่ไหนล่ะ พอคิดขึ้นมาแล้ว มันก็ดับไป คิดเรื่องนี้ขึ้นมาแล้ว เรื่องนี้ดับไปแล้วมันก็ไปขึ้นเรื่องใหม่ขึ้นมา แล้วก็ดับไปอีก แล้วก็คิดเรื่องใหม่ขึ้นมาอยู่อย่างนั้น นี่ความคิดเหล่านี้แหละ ความคิดเป็นบุญก็ดี ความคิดเป็นบาปก็ดี มันเกิดขึ้นแล้วก็ดับไปอยู่อย่างนั้น แต่ความรู้มันสิ มันปรากฏอยู่คงที่ เมื่อเราเข้าใจอย่างนี้แล้ว ไม่ส่งเสริมความคิดที่เป็นบาปอกุศล เราส่งเสริมความคิดที่เป็นบุญกุศลเรื่อยไป อย่างเช่นท่านแนะนำให้บริการมพุทธโธ อย่างนี้แหละ เมื่อจิตมันชอบอยากคิดหลาย ก็ เอ้า ให้มันคิด พุทธโธ ยึดเอาคุณพระพุทเจ้า

นั่นเป็นอารมณ์ เครื่องคิดนึก เพราะว่าพุทโธคุณนี้เป็นของเย็น ไม่
เป็นของร้อน เป็นฝ่ายกุศล ไม่ได้เป็นฝ่ายอกุศล ดังนั้นเมื่อผู้ดำริผู้
ใดคิดนึกไปเท่าใด บริกรรมไปเท่าใด จิตใจนี้ก็เยือกเย็นไปเท่านั้น จิตใจ
นี้ก็เบิกบานไปเท่านั้น

ให้เข้าใจเสีย ที่ท่านสอนให้บริกรรมพุทโธมันมีความหมายอย่างนี้
แล้วอกุศลที่มันเกิดขึ้นในใจนั้นมันก็จะดับไปที่มาทำใจให้ร้อนว่าความต่าง ๆ
นานา เมื่อ พุทโธ คุณบังเกิดขึ้นในจิตแล้ว อกุศลวิตกเหล่านั้นมันก็
ดับไป ใจก็เย็นลง เราทำดูก็ได้นะ เช่นอย่างว่าคนบางคน มันห้าม
ความโกรธในใจไม่ได้ บางคราวมีอารมณ์ไม่ดีกระทบมาแล้วมันโกรธ
ขึ้นมา ใจก็ร้อนผ่าวขึ้นมา เอ้า พอรู้สึกตัวได้ นึก พุทโธขึ้นมาเลย
บัดนี้ นึก พุทโธ ขึ้นในใจ แล้วก็นึกถึงพระพุทธรูปเจ้าโน่น โอ้ พระพุทธรูปเจ้า
พระองค์ไม่โกรธหนอ พระองค์ละความโกรธได้แล้วหนอ นี่พอนึก
ไปได้อย่างนี้แล้ว โอ้ความโกรธอันรุนแรง มันก็เบาลงๆ แต่ว่าต้อง
ประคับประคองจิตให้นึก พุทโธ ให้ติดต่อกันไปนะอย่างนี้แหละ นี่เมื่อ
พุทโธ คุณบังเกิดขึ้นในจิตแล้ว อารมณ์ที่ก่อให้เกิดความโกรธจวนเฉียว
ต่างๆ หมุ่นั้น ก็ค่อยเบาลงๆ จิตก็เย็นลงโดยลำดับ ในที่สุดมันก็
ระงับลงไปได้ อารมณ์ที่ก่อให้เกิดความโกรธนั้นนะ ความเย็นใจก็
เกิดขึ้นมาแทน เป็นอย่างนั้น

แต่เราต้องทำความเชื่อในใจจริงๆ ลงไป ถ้าหากว่าไม่เชื่อมั่นต่อ
พุทโธคุณนี้จริงๆ แล้ว มันก็จะสู้อำนาจของกิเลสไม่ได้ เรื่องของ
เรื่องมันเป็นอย่างนั้น เนื่องจากว่ากิเลสนี้ มันก็มีอิทธิพลไม่ใช่น้อย
เหมือนกัน ดังนั้นเราจึงต้องสร้างอิทธิพลฝ่ายกุศล ฝ่ายดีนี้ให้มาก
ขึ้นกว่าอิทธิพลของกิเลสนั้น ซ้ำเป็นไรมันจึงจะทำกิเลสให้อ่อนกำลังลงได้
ถ้าหากว่าเท่ากันอย่างนี้ มันก็ทำให้กิเลสให้อ่อนกำลังลงไม่ได้ เหมือน
อย่างนกมวยเหยีย ถ้ามีกำลังเสมอกันแล้วก็เอาชนะกันไม่ได้ ต้อง

เสมอกัน มันเป็นอย่างนั้น อันนี้ก็ฉันใดก็อย่างนั้นแหละ เมื่อผู้ใดรู้
 อย่างนี้แล้ว ก็จึงต้องทำความเพียรพยายามสั่งสมบุญให้มากขึ้นไป
 โดยลำดับ ไม่ถอยหลัง เป็นอย่างนั้น เช่นอย่างว่าเราสร้างความนึก
 ความคิดอันประกอบไปด้วยเมตตากรุณาอย่างนี้ละ ก็พยายามสร้าง
 ให้มากๆ เลย มองเห็นสร้างขึ้นมาก จนมองเห็นศัตรูนั้นก็กลายเป็น
 มิตรไปโน่นนะ เออ คนผู้นี้แต่ก่อนเป็นศัตรู เราารู้สึกอย่างนั้น แต่
 บัดนี้เรารู้สึกว่าคนผู้นี้นะ เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน
 ทั้งนั้นแหละ นี่เขาไม่ได้เป็นศัตรูอะไรเราดอก เพราะเราไม่ต้องการ
 เป็นศัตรูกับเขา เขาก็ไม่เป็นศัตรูกับเรา เจริญเมตตาพิจารณาลงไป
 อย่างนี้

เท่านี้ก็ยังไม่พอ ฟังลงไปให้เห็นลงไปว่า ชาติสี่ชั้นห้า ทั้งที่
 ตนอาศัยอยู่นี้ก็ดี ทั้งที่คนอื่นอาศัยอยู่ก็ดี มันก็ล้วนแต่เป็นของไม่เที่ยง
 มันก็เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของมัน เมื่อเหตุปัจจัย มันยังมีอยู่ไป
 ได้ ถ้าเมื่อเหตุปัจจัยนี้มันหมดลงไป ชาติสี่ชั้นห้ามันก็แตกดับทำลายลง
 ก็จึงไม่จำเป็นต้องไปหุบไปตี ไปทำลายชาติสี่ชั้นห้าของใครต่อของ
 ใครดอก ถึงเวลาของมันแล้วมันแตกทำลายมันไปเอง ไม่ใช่อยู่ใน
 บังคับบัญชาของผู้ใด แม้แต่ชาติสี่ชั้นห้าที่ตนอาศัยอยู่ก็ตามเหมือนกัน
 ไม่แตกต่างกันเลย นี่ ฟังพิจารณาลงไปอย่างนี้ มันก็ยังเป็นการถอน
 รากเหง้าของความโกรธ ความพยาบาทต่างๆ น้อออกไปเรื่อยๆ ที่เดียว
 ถึงไม่หมดก็เรียกว่าเบาไปมาก ที่ท่านเรียกว่า เจริญทั้งสมณะทั้ง
 วิปัสสนาควบคู่กันไปเลย ให้พากันเข้า

ดังนั้นแหละ หลักสำคัญจึงอยู่ที่สมาธิ ถ้าหากว่าสมาธิไม่แข็ง
 แรง ปัญญาก็อ่อนแอเหมือนกัน เป็นอย่างนั้น อย่างว่าปัญญาอาศัย
 สมาธิ หลักนี้ต้องจำไว้ให้มันเลยที่เดียว ดังนั้น เวลาได้รู้สึกว่ามีมัน
 ไม่สงบมันฟุ้งซ่านเลื่อนลอย อย่าฟุ้งไปคิดธรรมดา อย่าฟุ้งไปพิจารณา

อะไรก่อน ต้องพยายามระงับความคิดอันนั้นด้วยสติ ด้วยสมถวิธิ
 อย่างที่ว่ามาแล้วนั่นแหละ ผู้ใดเคยทำใจให้สงบด้วยกรรมวิธีอะไร จำ
 เอาไว้ให้ได้ แล้วเวลาผลๆ จิตมันฟุ้งซ่านไป ก็นึกถึงกรรมวิธีอันนั้น
 ให้ได้ แล้วก็เพ่งกรรมฐานอันนั้นให้ปรากฏขึ้นในจิต ต่อไปเมื่อกรรม
 ฐานอย่างนั้นปรากฏขึ้นในจิตแล้ว จิตจะสงบลงได้ ยกตัวอย่างเช่น
 ผู้เพ่งลมหายใจเข้าออกอย่างนี้ละ ถ้าเมื่อลมหายใจเข้าออกปรากฏอยู่
 ในความรู้สึกอันนั้นติดต่อกันไปแล้ว อย่างนี้ใจย่อมสงบลงได้จริงๆ นะ
 หรือว่าผู้ชอบบริกรรมพุทโธอย่างนี้ละ ถ้าหากว่าพุทโธปรากฏอยู่ใน
 ความรู้สึกอันนั้นเสมอๆ ไปแล้ว แน่นนอนละ จิตย่อมรวมลงได้จริงๆ
 หมายความว่า จิตนั้นไม่รู้อะไรอันอื่นนะ รู้แต่พุทโธ อยู่แต่ปัจจุบัน
 เท่านั้น อย่างนี้ละ รู้แต่พุทโธ ก็ระงับกลายเป็นความรู้ บัดนี้ละ นี้
 เหลือความรู้กับสติตั้งลงในปัจจุบันนี้ ไม่ต้องได้ข่มแล้วบัดนี้ละ มันๆ
 เป็นเองนะ บัดนี้ละ มันตั้งอยู่โดยลำพังตัวเอง เพราะว่าพุทโธนะ
 เป็นตัวสติ ที่นี้เมื่อตัวสติคือพุทโธนี้ซึมซาบเข้าสู่จิตได้แล้ว จิตคือ
 ความรู้สึกอันนั้นะมันก็ตั้งอยู่ได้โดยลำพัง โดยมีสตินั้นกำกับอยู่ จิต
 ไม่ได้อยู่ด้วยอารมณ์อย่างอื่น มันเป็นอย่างนั้นเรื่องมัน มันก็ประคอง
 กันได้อยู่ นั่น ผึกเข้าไปบ่อยๆ เข้าไป ปรากฏว่าจิตนี้ก็เป็นสมาธิอยู่ทั้ง
 กลางวันและกลางคืน เรียกว่าตั้งมั่นอยู่ทั้งกลางวันและกลางคืน
 หมายความว่าอย่างนั้น

ไม่เช่นนั้นแล้วก็จะเจริญวิปัสสนาให้ติดต่อกันไปไม่ได้เลย มัน
 ก็ขาดเป็นวรรคเป็นตอนไป เดียวก็หลงเสียใจ เดียวก็หลงดีใจ เสร้า
 โศกไป คับแค้นใจไปเป็นระยะๆ เมื่อสมาธิมันถอนออกไปแล้ว มัน
 เป็นอย่างนั้น เรื่องมันการที่บุคคลประคองจิตตัวเองอยู่ได้ เรื่องชั่ว
 เรื่องไม่ดีอะไรกระทบกระทั่งมากก็ไม่เสียใจ ไม่เศร้าโศก ไม่โกรธ ไม่
 เกลียดอย่างนี้ได้ นั่นก็แสดงว่าสมาธิของผู้นั้นไม่ถอน ไม่เสื่อม สมาธิ

มีอยู่กับจิตสมาธิของผู้นั้น ตั้งมั่นอยู่เสมอไป เป็นอย่างนี้ ให้
 สันนิษฐานดู ผู้ปฏิบัติธรรมผู้เจริญภาวนาทั้งหลายนะ ก็ต้องสันนิษฐาน
 ตัวเองไปอย่างนี้แหละ ถ้ารู้ว่าจิตดวงนี้นะ ยังพลิกแพลงไปอยู่เป็น
 ครั้งเป็นคราว อย่างนี้ก็แสดงว่าสมาธินี้ยังไม่ตั้งมั่นสม่ำเสมอไปได้ เอ้า
 เราก็พยายามกระชับสตินี้ให้เข้มแข็งเข้าไปเรื่อยๆ พยายามห้อมสติเข้าไป
 ควบคุมจิตให้ติดต่อกันเรื่อยไป หมายความว่าพยายามทำความเข้าใจ
 กับดวงจิตอันนี้นะให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพราะตามธรรมดาคนเรานี้
 มันลืมหืมจิตตัวเองนี่แหละเป็นระยะไป บางทีเผลอไปเรื่องไม่ดี แล้ว
 เมื่อเรื่องไม่ดีมากกระทบจิตให้ร้อนรน จังรู้สึกตัวได้ก็มี โอ้ เรายังเผลอ
 ไปแล้วนี่ อย่างนี้แหละให้สันนิษฐานตัวเองให้มั่นได้ แต่คนส่วนมาก
 นะ มันไม่รู้สึกตัวอย่างนี้ โอ้คนเผลอตน เสียใจตน สะดุ้งตกใจ
 อะไรอยู่อย่างนี้ ก็ไม่ถือว่าเป็นความบกพร่องของตัวเอง เมื่อเป็นเช่น
 นี้มันก็ทำให้จิตนั้นตั้งมั่นสม่ำเสมอไปไม่ได้นะเรื่องมัน

ถ้าผู้ใดตามจิตตัวเอง ตามรู้จิตใจตัวเองไปเสมออย่างนี้แล้ว เวลา
 มันเผลอไป กิริยาอาการของจิตมันผิดปกติไปขณะไหนก็รู้ได้ขณะนั้น
 อย่างนี้นั่นละ มันจึงมีทางที่จะรักษาสมาธิให้สม่ำเสมอไปได้ ก็ให้พา
 กันพึงเข้าใจอย่างนี้ อุบายวิธีฝึกจิตนะ มันสำคัญแท้ๆ เรื่องการ
 รักษาสมาธิจิตไว้ให้ได้นี่นะ เมื่อรักษาสมาธิจิตไว้ได้แล้ว ปัญญา
 มันก็มีอยู่ประจำอยู่กับจิตเสมอไป อุปมาเหมือนอย่างคนขุดดินลงไป
 หวังจะให้ได้น้ำอยู่ที่ใต้ดินมาใช้มันนะ พยายามขุดลงไปๆ ทีแรกมันก็
 ไปถึงน้ำชิมเสียก่อน เพียงเท่านั้นยังไม่พอใช้ เพียงแค่น้ำชิมเนี่ย เอ้า
 ก็พยายามขุดลงไปอีก เอาลงไปจนถึงสายน้ำใหญ่โชน เมื่อถึงสายน้ำ
 ใหญ่แล้ว มันออกมาไม่หยุดยั้งเลยบัดนี้ ตักออกไปเท่าใดมันก็ออก
 มาอยู่เท่าเท่านั้นแหละอย่างนี้นะ

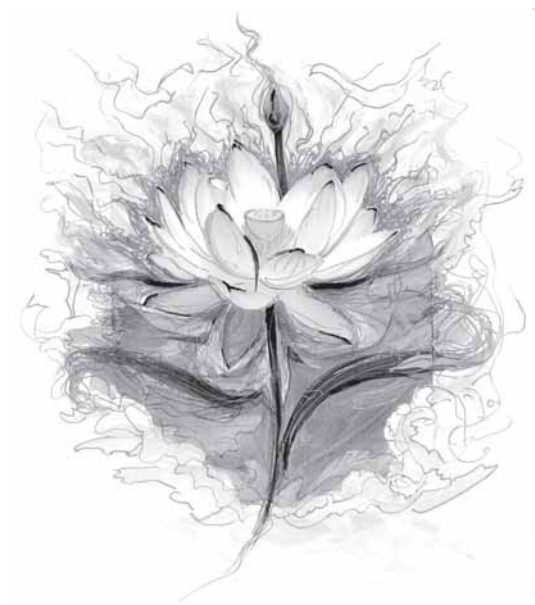
อันนี้ฉันใดก็อย่างนั้นแหละ การฝึกสมาธินี้ เมื่อเราฝึกไปๆ ใจมันก็หนักแน่นเข้าไป ใจมันก็ตั้งมันเข้าไปยิ่งเข้าไปเรื่อยๆ เมื่อใจตั้งมันเข้าไปเพียงพอแล้วอย่างนี้ มันก็ไม่ค่อยลืมหืมตา บัดนี้นั้นแหละ ไม่ค่อยผลอตัวเสียใจดีใจอะไรต่ออะไรไป เช่นนี้แล้วเวลามีเรื่องอะไรกระทบกระทั่งมา มันก็รู้เท่าทันได้ รู้ความเกิดความดับของเรื่องต่างๆ ในโลกอันนี้แหละ มันก็ไม่มีอะไรหอก ทุกสิ่งทุกอย่างมันมีเกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ดีก็ดี ชั่วก็ชั่ว ไม่ดีไม่ชั่วก็ดี มันก็แค่เกิดขึ้นแล้วก็แปรปรวนดับไปๆ เท่านั้นเอง นี่เมื่อจิตตั้งมันลงไปแล้ว ปัญญามันก็เกิดขึ้นอย่างนี้แหละ ที่ท่านเรียกว่า **ไตรลักษณ์ญาณ** นี่ไตรลักษณ์ญาณนี้มันต้องประจำอยู่กับความรู้สึกลับอันนี้เสมอทีเดียว เมื่อมันประจำอย่างนี้แล้ว ท่านอุปมาแบบหนึ่ง เรื่องญาณนี้ เหมือนอย่างกองไฟใหญ่ที่มันลุกโพลงอยู่ เมื่ออะไรปลิวเข้ามาใส่แล้วมันไหม้หมดเลย มันไม่มีเหลือ อันนี้ญาณความรู้ไตรลักษณ์ญาณ นี้ก็เป็นเช่นนั้นแหละ เรื่องดีเรื่องชั่วอะไรกระทบเข้ามา มันก็ดับไป ดับไปอยู่อย่างนั้น เพราะจิตไม่ยึดถือเอามันเรื่องมัน หมายถึงเรื่องดีเรื่องชั่วภายนอกนะ เช่นอย่างว่าคนผู้นี้เป็นคนดีนะ คนผู้นี้เป็นคนสวายนะอย่างนี้นะ คนผู้นี้เป็นคนมีปัญญามาก มีทรัพย์มากอะไรอย่างนี้นะ นี่เขาเรียกโลกกันว่า สมมตีกันว่าดีเป็นคนดีอย่างนี้นะ ว่าของสิ่งนี้ดีนะ อย่างนี้ มีดพร้าเล่มนี้ดีนะ เหนียวดีไม่บิ่นไม่บานอย่างนี้ เป็นต้น

บุคคลผู้เจริญปัญญาวิปัสสนาแล้ว มันจะเห็นตรงกันข้ามกับสมมตของโลก แต่ก็ยอมรับสัจจะสมมตีสัจจะของโลกที่เขาว่าดีก็ยอมรับ แต่ถ้าว่าในปรมาตถธรรมแล้ว หากรู้ว่ามันเป็นของไม่ดีไม่ชั่ว เกิดแล้วดับไป ทุกสิ่งทุกอย่างนี้ดีก็ไม่ใช่ ชั่วก็ไม่ใช่ เพราะว่ามันเป็นของเกิดดับอยู่ตามหน้าที่ของมันแล้ว จิตใจไม่ได้สร้างความยินดียินร้ายกับสิ่งเหล่านั้น เหตุปัจจัยที่จะให้จิตใจไปเกาะไปข้องอยู่กับสิ่งเหล่านั้นไม่มี มันก็ขาดตอนกัน

นี่แหละเรื่องของไตรลักษณ์ญาณนะ เมื่อบุคคลมาบำเพ็ญให้
 เกิดให้มีขึ้นในใจของผู้ใดแล้ว มันก็เผาผลาญกิเลสต่างๆ ให้ดับไปๆ
 อยู่อย่างนั้น หรือว่าเผาเหตุแห่งทุกข์ที่จิตใจมันจะยึดจะถือเอาไว้มัน
 ให้ดับไปๆ อยู่อย่างนั้น เพราะฉะนั้น พระอริยบุคคลทั้งหลาย ท่าน
 จึงมีจิตสม่ำเสมอ จิตใจของท่านจึงไม่พลิกแพลงไป เช่นอย่างว่า
 เดียวก็เป็นทุกข์ เดียวก็เป็นสุข ขึ้นมาอย่างนี้ละ นั่นเรียกว่าจิตใจ
 พลิกแพลงของพระอริยบุคคลทั้งหลาย ท่านไม่เปลี่ยนแปลงอย่างนั้น
 ท่านมีความรู้สึกเฉยต่ออารมณ์ต่างๆ ในโลกนี้ ทั้งที่เป็นส่วนดี หรือ
 ส่วนชั่ว หรือไม่ดีไม่ชั่วก็ตาม ท่านเห็นก็สักว่าแต่เห็น ได้ยินก็สักแต่
 ว่าได้ยิน ได้ทราบหรือว่าได้รู้สึกก็สักแต่ว่าได้รู้สึกเท่านั้น ไม่มีความ
 หมายถึงอะไรในทางจิตใจ ไม่มีความหมายที่จะให้เกิดความยินดียินร้าย
 เสียใจเศร้าโศกอะไรอย่างนี้ละ ไม่มีก็เป็นสักแต่ว่า อันนี้แหละ ข้อ
 ปฏิบัติในพระพุทธศาสนา มันก็ลึกเข้าไปโดยลำดับ อย่างนี้แหละ

ประวัติ
พระสุธรรมคณาจารย์
(หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ)
วัดอรัญญบรรพต อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย

อันสติ - สัมปชัญญะนี้
 ก็สมมุติเป็นโฆเฟอร์ผู้กำพวงมาลัย
 ได้แก่เป็นผู้วิสติ
 คอยระมัดระวังกาย วาจา จิต อยู่เสมอๆ

“ธรรมโอวาท หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ”
 หนึ่งในพระกรรมฐานศิษย์ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต

“หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ” เกิดในสกุลใจพาน เมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๔๕๕ ตรงกับวันพุธ ขึ้น ๒ ค่ำ เดือนยี่ ปีชวด สถานที่เกิด ต.บ้านหม้อ อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย เป็นบุตรคนที่ ๒ ในบรรดาพี่น้อง ๗ คน ของนายผา (ภายหลังออกบวชเป็นพระภิกษุ) และนางพิมพ์ ประกอบอาชีพกสิกรรม ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ชีวิตครอบครัว พี่น้องทุกคนเสียชีวิตตั้งแต่เด็ก ส่วนโยมมารดาถึงแก่กรรมเมื่อท่านมีอายุ ๑๐ ขวบ ภายหลังบิดามีภรรยาใหม่ ท่านจึงไปอาศัยอยู่กับยาย ก่อนกลับมาอยู่กับบิดาอีกครั้ง เมื่ออายุ ๑๓ ปี ในวัยหนุ่มฉกรรจ์ เคยมีความคิดจะแต่งงานมีครอบครัวเหมือนบุดูชนทั่วไป แต่คิดปลงตกในชีวิตที่มีแต่ความวุ่นวาย มีทุกข์ มีสุข เวียนไม่รู้จบสิ้น เห็นว่ามีทางเดียวเท่านั้นที่จะหลุดพ้นทุกข์ คือการออกบวช

เมื่อครั้นธรรมาศกัฏฐิ์ จึงขอบิดาเข้าวัด บรรพชาเป็นสามเณรอยู่ ๑๕ วัน ก่อนเข้าอุปสมบท ที่วัดบ้านหงส์ทอง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย เมื่อเดือนมกราคม ๒๔๗๕ สังกัดมหานิกาย โดยมีพระครูวาปีดิฐวัตร เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์พรหม เป็นพระกรรมวาจาจารย์ ก่อนกลับมาจำพรรษาที่วัดโพธิ์ชัย บ้านหม้อ ระยะเวลาหนึ่งไปจำพรรษาที่วัดศรีสุ่ม อ.เมือง จ.หนองคาย เข้าศึกษาด้านปริยัติธรรม จนสอบได้นักธรรมตรี ระยะเวลา “หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ” เริ่มศึกษาพระกรรมฐาน โดยรับเมตตาจากพระอาจารย์บุญจันทร์ เป็นผู้สอนภาวนาพุทโธ และพระอาจารย์กุ รมมทินโน เป็นครูฝึกสอนการปฏิบัติธรรม ต่อมาพระอาจารย์กุได้พาท่านออกธุดงค์ไป จ.อุดรธานี และแปรภูมิตติเป็นธรรมยุต เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๔๗๖ ที่วัดโพธิ์สมภรณ์ จ.อุดรธานี โดยมีเจ้าคุณธรรมเจดีย์ (จุม พนธุโล) เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูประสาทคณานุกิจ เป็นพระกรรมวาจาจารย์

พ.ศ.๒๔๗๖ จำพรรษาวัดป่าสาระวารี บ้านค้อ อ.บ้านผือ จ.อุดรธานี เป็นที่ซึ่งพระอาจารย์มั่นเคยจำพรรษา ได้ตั้งใจทำความเพียร มีความสงบใจมาก แต่วิปัสสนายังไม่แก่กล้าได้แต่สมณะ ออกพรรษา

แล้วจึงรุดลงไปจังหวัดเลย พักวิเวกอยู่ถ้ำผาญู และถ้ำผาบึง ได้ความสงบสงัดมาก

พ.ศ.๒๔๗๗ พรรษา ๒ จำพรรษาวัดอรัญญวาสี อำเภอท่าบ่อหนองคาย มีพระอาจารย์กู่ ธรรมทีนโน เป็นหัวหน้า ตั้งใจทำความเพียร ไม่นอนกลางวัน ค่ำลงทำความเพียร เติมนจกรม นั่งสมาธิถึงตีสอง แล้วลุกขึ้นทำความเพียรจนสว่าง พอเดือนหกเดินทางกลับมาจำพรรษาที่วัดป่าบ้านค้อ ตามเดิม

พ.ศ. ๒๔๗๘ พรรษา ๓ จำพรรษาที่วัดป่าสาระวารี

พ.ศ. ๒๔๗๙ - ๒๔๘๐ พรรษา ๔ และพรรษา ๕ จำพรรษาที่วัดอรัญญบรรพต “หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ” ทำภาวนาจิตสงบแล้วพิจารณาขั้นห้าเป็นอารมณ์ เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ตามสภาพความเป็นจริง แล้วปล่อยวาง จิตสงบพร้อมกับความรู้อย่างดี คล้ายหมดกิลีส แต่ต่อมาเรื่องต่างๆ มากกระทบก็รู้สึกจิตผิตปกติ ห้วนไหวไปตามอารมณ์นั้นๆ อยู่บ้าง แต่ไม่รุนแรง ก็แสดงว่ากิลีสยังไม่หมดสิ้น พยายามแก้ก็ไม่ตก นึกในใจว่าใครหนอจะช่วยแก้จิตให้ได้ จึงนึกไปถึงกิตติศัพท์ของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต จึงชวนภิกษุรูปหนึ่ง ลงเรือจากหลวงพระบาง ขึ้นไปทาง อ.เชียงแสน จ.เชียงราย เดินทางไปหาท่าน

พ.ศ.๒๔๘๑ หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ ได้พบท่านอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ที่วัดเจติยหลวง จ.เชียงใหม่ โดยความเมตตาของหลวงตาเกตู ซึ่งเป็นลัทธิวิหริกรของท่าน ได้พาไปพบที่ป่าละเมาะ ใกล้ๆ โรงเรียนแม่ใจ อ.สันทราย ได้เห็นด้วยความอัศจรรย์ใจ เพราะตรงกับในนิมิตทุกประการ ท่านได้แนะนำว่า นักภาวนาพากันติดสุขจากสมาธิ จึงไม่พิจารณาค้นคว้าหาความจริงของชีวิตกัน ท่านชัก रूपเปรียบให้ฟังว่าธรรมชาติเขาทำนาทำสวน เขาไม่ได้ทำใส่บนอากาศเลย เขาทำใส่บนพื้นดินจึงได้ผล ฉะนั้นได้พระโยคาวจรผู้บำเพ็ญเพียรทั้งหลาย

ควรพิจารณาร่างกายเป็นอารมณ์ จนเกิดนิพพิทาความเบื่อหน่ายในนามรูปด้วยอำนาจแห่งปัญญา นั่นแหละ จึงจะเป็นทางหลุดพ้นได้ ไม่ควรติดอยู่ในความสงบโดยส่วนเดียว เมื่อท่านให้โอวาทแล้ว จึงพิจารณาดูตัวเองว่าได้เจริญเพียงสมณะ ไม่ได้เจริญวิปัสสนาให้รู้แจ้งในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น คืออริยสัจสี่

พรรษาที่ ๖ จำพรรษาอยู่ในเขตภาคเหนือ จนถึงพรรษาที่ ๑๖ แล้วเดินทางกลับ ภูดงค์ผ่านหลวงพระบาง ประเทศลาว เข้าเวียงจันทน์ มายังหนองคาย

พรรษาที่ ๑๕ - ๑๘ จำพรรษาที่ อ.เถิน จ.ลำปาง

พรรษาที่ ๑๙ ถึง ๒๖ หลวงปู่เหรียญ จำพรรษาเผยแผ่ธรรมะปฏิบัติอยู่ทางภาคใต้

พ.ศ.๒๕๐๒ จำพรรษาอยู่วัดอรัญญบรรพต ต.บ้านหม้อ อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย กาลต่อมา ท่านได้เป็นเจ้าอาวาสวัดอรัญญบรรพต หลวงปู่เหรียญ วรลาโม เป็นพระกรรมฐานพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ถือเครื่องครัดในธรรมวินัย นำพาสานุศิษย์ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ประพฤติปฏิบัติธรรม พร้อมทั้งรับอาราธนา นิมนต์ไปแสดงธรรมในที่ต่างๆ เป็นเวลากว่า ๔๐ ปี

พ.ศ.๒๕๒๘ ท่านได้รับอาราธนา นิมนต์ให้มาพำนักที่สำนักสงฆ์สวนจิตรลดา เป็นระยะรวมเวลา ๑๔ ปี ที่ท่านมาโปรดสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ

วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๔๘ ถือเป็นวาระแห่งความสูญเสียของพุทธศาสนิกชนชาวหนองคายและชาวไทยทั่วประเทศ เมื่อหลวงปู่เหรียญ วรลาโม วัดอรัญญบรรพต ได้ละสังขารลงด้วยอาการอันสงบ สิริอายุ ๙๓ ปี ๗๓ พรรษา

แล้วการที่เราบำเพ็ญข้อวัตรปฏิบัติมา
เช่นอย่างถ้าเป็นทายก ทายิกา ก็ได้ให้ทาน
ได้รักษาศีล ได้ฟังธรรม ได้ไหว้พระ
นั่งสมาธิภาวนามาจนตลอด
จึงได้มาเจริญสมณะ วิปัสสนาอย่างว่านี่แหละ
อันนี้ได้ชื่อว่าเป็นแนวทางข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์
เมื่อได้บำเพ็ญกุศลดังกล่าวมาเนีย
เมื่อรวมกำลังแห่งบุญกุศลต่างๆ เหล่านั้น
มาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในจิตใจแล้ว
ใจก็มีกำลังเข้มแข็ง
สามารถที่จะกำหนดละดับตนหาดังกล่าวนั้นได้

